

Sisekaitseakadeemia

Justiitskolledž

Katrina Zahharov-Todurov

ÕIGUSKANTSLERI ETTEPANEKUTE MÕJU
TALLINNA VANGLA
KONTAKTISIKUTE JA VALVURITE TÖÖLE

Lõputöö

Juhendaja:

Kaarel Eller

Tallinn 2008

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Justiitskolledž	mai 2008
Õiguskantsleri ettepanekute mõju Tallinna Vangla kontaktisikute ja valvurite tööle.	
Autor: Katrina Zahharov-Todurov	allkiri:
<p>Lõputöö koosneb 4 peatükist, mis omakorda on jagatud alapeatükkideks. Töö on kirjutatud eesti keeles. Töö maht on 61 lehekülge. Lõputöös on kasutatud 13 õigusakti, 10 kohtulahendit, 5 seaduseelnõud seletuskirjadega, 8 kirjanduslikku teost ning veel 25 allikat.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada vanglaametnike suhtumine õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekutesse ja soovitusesse ning nende mõju ametnike igapäevatööle. Samuti püüti välja selgitada ametnike teadlikus õiguskantslerist, tema pädevusest, ülesannetest.</p> <p>Uurimisobjektiks oli Tallinna Vangla arhiivis ja õiguskantsleri kodulehel avaldatud ettepanekud ja soovitused ning seisukohad. Uurimismeetoditeks oli nii dokumentatsiooni uurimine kui ka ametnike, täpsemalt inspektor-kontaktisikute, vanemvalvurite ja valvurite, seas küsitluse läbiviimine ja selle tulemuste analüüsimine.</p> <p>Arhiivimaterjalide uurimise ja analüüsi tulemusena jõudis autor seisukohale, et õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekud ja soovitused on vajalikud kinni peetavate isikute õiguste kaitseks, vanglapoolsete rikkumiste ennetamiseks/lõpetamiseks. Samas enamus ettepanekuid on tehtud üksikjuhtumite lahendamiseks ning ei ole antud üldisemaid soovitusi/ettepanekuid analoogsetes olukordades toimimiseks. Käesolevas lõputöös kajastatakse kokku kümme ettepanekut ja seisukohta, millel on enim mõju amenike igapäevatööle.</p> <p>Uurimistöö tulemusena selgus, et kuigi ametnike teadlikus õiguskantslerist ja tema tegevusest on madal, usutakse tema ettepanekute õigsusesse ja järgitakse neid. Samuti selgus, et tehtud ettepanekutesse suhtutakse enamasti positiivselt. Analüüsi tulemusena väidab autor, et vahel ilmnunud negatiivne suhtumine on põhjustatud vähesest informatsioonist ettepaneku tinginud asjaolude kohta.</p> <p>Õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekute ja läbi viidud uurimuse analüüsi tulemusena teeb autor ettepaneku tihedamaks koostööks Tallinna Vangla ja õiguskantsleri vahel: ühised koolitused ja ümarlaua kokkusaamised. Samuti leiab autor, et õiguskantsler võiks enam kasutada menetluste käigus seletuste ja ütluste võtmist ning sagedasemalt teostada kontrollkäike.</p>	
Märksõnad: õiguskantsler, ombudsman, riigi ennetusasutus, ettepanek, kontrollkäik, vangla, vanglaametnik, kinni peetav isik	
Keywords: Chancellor of Justice, ombudsman, national preventive mechanism, proposal, verification visit, prison, prison officer, imprisoned person	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud:	
Juhendaja: Kaarel Eller	allkiri:

SISUKORD

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD.....	3
SISSEJUHATUS.....	4
1. ÕIGUSKANTSLERI ÕIGUSLIK SEISUND JA PÄDEVUS.....	6
1.1 Normikontroll.....	8
1.2 Ombudsmani menetlus.....	9
1.3 Avalduste menetlemine.....	10
1.4 Kontrollkäigud.....	12
2. ÕIGUSKANTSLERI ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED.....	15
2.1 Erootilise ja pornograafilise sisuga teosed.....	16
2.2 Ametnike keeleoskus.....	18
2.3 Distiplinaarmenetlus ja distiplinaarkaristuse määramise käskkiri.....	20
2.4 Õigusaktide tutvustamine kinni peetavatele isikutele.....	22
2.5 Läbiotsimised ja avastatud ning äravõetud esemete hävitamine.....	24
2.6 Üleriigilised ajalehed ja ajakirjad.....	26
2.7 Hügieen ja hügieenitarbed.....	27
2.8 Ostutšekk vangla kauplusest.....	28
2.9 Kinnipeetavate liikumine.....	29
2.10 Kinni peetavate isikute helistamine.....	30
3. UURIMISANDMETE ESITAMINE JA ANALÜÜS.....	32
3.1 Üldisemad teadmised õiguskantslerist.....	33
3.2 Arvamused osade ettepanekute kohta.....	34
4. KOKKUVÕTE UURIMUSTULEMUSTEST JA ETTEPANEKUD.....	42
KOKKUVÕTE.....	45
SUMMARY.....	47
KASUTATUD KIRJANDUS.....	48
Lisa 1.....	52
Lisa 2.....	57

SISSEJUHATUS

Käesoleva lõputöö teemaks valis autor „Õiguskantsleri ettepanekute mõju Tallinna Vangla kontaktisikute ja valvurite tööle“. Teema on huvi pakkuv, kuna vanglas töötava ametnikuna peab autor väga oluliseks õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekute, soovitude ja seisukohtadega kursis olemist ning nende järgimist.

Tallinna Vangla ülesanne on vangistuse ja eelvangistuse elluviimine. Tegemist on tähtsa ja vastutusrikka ülesandega. Selle ülesande täitmise moto Tallinna Vanglal on: „Täidame vabaduse võtmise inimväärika sisuga“. Riigikohtu halduskolleegium on rõhutanud, et inimväärikus on kõigi isiku põhiõiguste alus ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse eesmärk. Kinni peetavate isikute inimväärikuse tagamiseks peavad vanglaametnikud oma töös eksimatult järgima seadusi ja teisi õigusakte ning jälgima, et kinnipidamisasutuses viibivate isikute põhiõigusi ja –vabadusi ei piirataks rohkem kui seda lubab seadus. Kui kinni peetavale isikule tundub, et tema õigusi on rikutud, siis tal on mitmete võimaluste kõrval õigus esitada avaldus õiguskantslerile. Mõned korrad aastas järgneb kinni peetava isiku avalduse alusel algatatud õiguskantsleri poolsele menetlusele ettepanek või soovitus vanglale oma tegevuses ja toimingutes õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. 2005. aastal toimunud kontrollkäik Tallinna Vanglasse tõi välja väga mitmeid kitsaskohti vangla töös ning sellele juhtis õiguskantsler ka vangla tähelepanu.

Käesoleva lõputöö esimeses peatükis kirjeldatakse lühidalt õiguskantsleri institutsiooni õiguslikku seisundit, pädevust ja ülesandeid, läbi mille õiguskantsler saab vanglas toimuvat mõjutada. Lõputöö teine peatükk käsitleb õiguskantsleri poolt aastatel 2004-2007 Tallinna Vanglale tehtud ettepanekuid ja avaldatud seisukohti ning nende tagajärgi. Ettepanekud on valitud lõputöö suunitlust arvestades ehk siis sellised, mis on tehtud nende asjaolude või olukordadega seoses, millega ametnikud igapäevaselt kõige rohkem kokku puutuvad ja mis seetõttu kas on mõjutanud või vähemalt oleks pidanud mõjutama kõige rohkem nende tööd. Kolmandas peatükis on välja toodud autori poolt ametnike seas läbiviidud anonüümse küsitluse tulemused. Lõputöö neljas peatükk sisaldab kokkuvõtet töös analüüsitud õiguskantsleri ettepanekutest ja ametnike seas läbiviidud küsitluse tulemustest ning nende pinnalt autori poolt tehtud ettepanekuid.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada vanglaametnike suhtumine õiguskantsleri ettepanekutesse ja seisukohtadesse ning tehtud ettepanekute mõju ametnike igapäevatoole. Eesmärgi täitmiseks uuris autor Tallinna Vangla arhiivis ja õiguskantsleri kodulehel olevaid dokumente ning viis läbi anonüümse küsitluse Tallinna Vanglas töötanud inspektor-kontaktisikute, vanemvalvurite ja valvurite hulgas. Samuti püüdis autor välja selgitada, milline on ametnike teadlikus õiguskantslerist, tema pädevusest ja ülesannetest.

Eelnevast tulenevalt püstitas autor hüpoteesi: õiguskantsleri ja vangla vaheline koostöö peaks intensiivistuma, sest see aitaks vanglal paremini seadusega talle pandud eesmärke saavutada, tagaks kinnipidamisasutuses viibivate isikute põhiõiguste ja –vabaduste kaitse ning ennetaks haldusorgani poolseid võimalikke rikkumisi. Seni tehtud ettepanekute rakendumist takistavad eelkõige ametnike vähene informeeritus nendest, töötajate madal kvalifikatsioon ning üldiste juhiste puudumine ettepaneku tegemise aluseks olnud üksikjuhtumiga analoogsetes olukordades käitumiseks.

Lõputöö autor soovib tänada oma juhendajat Kaarel Ellerit, kes oli väga koostööaldne ja samas nõudlik, et lõputöö saaks nõuetele vastav ning praktilise väärtusega.

1. ÕIGUSKANTSLERI ÕIGUSLIK SEISUND JA PÄDEVUS

Õiguskantsleri tegevuse konstitutsiooniline alus on Eesti Vabariigi Põhiseaduse¹ (PS) XII peatükk. Selle peatüki keskne säte on § 139, mille kohaselt on õiguskantsler oma tegevuses sõltumatu ametiisik, kes teostab järelevalvet seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohaliku omavalitsuse õigustloovate aktide põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle. Seda ülesannet täites viib õiguskantsler läbi normikontrolli menetluse ning sellega tagab Eesti õiguskorra legitiimsuse².

1. juunil 1999.a jõustunud õiguskantsleri seadusega³ (ÕKS) lisati õiguskantslerile ombudsmani funktsioonid⁴. Vabariigi Valitsuse poolt 14.05.1996 moodustatud põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjon jõudis oma lõpparuandes⁵ järeldusele, et ombudsmani menetluse eesmärgiks on täidesaatva riigivõimu üle järelevalve teostamine inimõiguste järgimisel ning rikkumise tuvastamise korral ettepanekute ja soovitude tegemine parlamendile⁶. Euroopas peetakse oluliseks ombudsmani tegevust haldusametnikele üldisemate juhiste andmisel. See puudutab õigusaktide tõlgendamist ning ühtset rakendamist erinevates riigiametites, aga ka kaitset ebaõigete ning kuritahtlike süüdistuste eest.⁷

2007. aasta veebruaris pandi Eesti õiguskantslerile lisaks ombudsmani ülesannetele riigi ennetusametuse funktsioonid ehk teisisõnu on õiguskantsleril vabaduse kaotanud inimeste piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise ennetaja roll läbi kinnipidamiskohtade külastamise. Vajaduse korral on õiguskantsler pädev andma soovitusi ja tegema ettepanekuid piiratud õigustega isikute kaitseks ehk nende inimeste piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise vastu.⁸

¹ RT 1992, 26, 349 ... RT I 2007, 33, 210.

² Seletuskiri õiguskantsleri seaduse eelnõu juurde. 20.10.1998. Kätte saadav Riigikogu arhiivist.

³ RT I 1999, 29, 406 ... 2007, 16, 77.

⁴ Täiendus: nimetatud funktsiooni lisamise seaduslik alus tuleneb PS § 139 lg-st 2.

⁵ Põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjoni lõpparuanne, mis esitati Vabariigi Valitsusele 16.03.1998.a.

Komisjoni liikmete nimed ja tegevuse aruande sissejuhatus nähtav arvutivõrgus:

<http://www.euroskepsis.ee/ps/ps1.htm#komisjon> (25.10.2007)

⁶ Viide 2.

⁷ Samas.

⁸ Vt lisaks: Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimvääriskust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivne protokoll (inglisekeelne lühend: OPCAT). 18.12.2002. – RT II 2006, 24, 63, artikkel 19.

Läbi erinevate menetluste ja funktsioonide täitmise saab õiguskantsler mõjutada kinnipidamisasutuses viibivate isikute eluolu ja tulevikku. Kinnipidamisasutustes töötavate ametnike tegevuse kontrolli kaudu saab õiguskantsler juhtida tähelepanu rikkumistele ja seeläbi ennetada analoogseid rikkumisi edaspidi.

Esimene Eesti Vabariigi taasiseseisvumisjärgne õiguskantsler prof Eerik-Juhan Truuväli on tabavalt märkinud, et „õiguskantsler ei ole ühegi traditsioonilise võimu osa. Seadusandjaga seob teda kontrollifunktsioon, mida võib pidada ka üheks seadusandliku võimu funktsiooniks. Valitsuse kui täidesaatva võimu peaga ühendab teda järelevalve haldustegevuse üle. Kohtuvõimuga sarnaneb õiguskantsler sõltumatuse poolest.“⁹ Tänapäevaks on õiguskantsler kujunenud demokraatlikuks ja õigusriiklikuks institutsiooniks, tema menetluse väljund on konstruktiivne soovitus¹⁰ ja ta võib algatada menetlust talle laekunud teabe alusel või omal algatusel.

Käesolevas lõputöös kirjeldatakse järgnevalt õiguskantsleri paljudest funktsioonidest ainult neid tegevusi, läbi mille ta saab otseselt mõjutada vanglaametnike igapäevast tööd. Nimelt saab normikontrolli käigus avastatud seaduselünkadele tähelepanu juhtimisega õiguskantsler muuta ametnike tööülesannete sisu. Ombudsmani menetluse eesmärgiks on põhiseaduse II peatüki tõlgendamise kaudu kinni peetavate isikute kohtlemise muutmine ja see omakorda mõjutab ametnike tööd. Sageli on ombudsmani menetluse algatamise põhjuseks kinni peetavalt isikult kaebuse saabumine, mille menetluse põhimõtteid käsitletakse peatükis 1.3. Regulaarsete kontrollkäikude raames kontrollib õiguskantsler, kas ametnikud järgivad hea halduse tava¹¹ ja tagavad kinni peetavate isikute põhiõigused ja –vabadused.

⁹ Truuväli, E.-J. Õiguskantsler. – Eesti jurist nr 1-2, 1993, lk 7. Ref teoses Ernits, M. Õiguskantsler. – Juridica I, 2003, lk 18.

¹⁰ Ernits, M. Õiguskantsler. – Juridica I, 2003, lk 22.

¹¹ Autori märkus: 2008nda aasta kontrollkäiku kokkuvõtvas kirjas kirjutab õiguskantsler, et hea halduse tava on katusmõiste, mis hõlmab mitmeid olulisi aluspõhimõtteid, mida haldusorganid on oma igapäevatoos kohustatud järgima – eesmärgipärasus, lihtsus, kiirus, isikute kaasamine ja ärakuulamine, abivalmidus, erapooletus, avaliku võimu läbipaistvus jne.

1.1 Normikontroll

Normikontrolli menetluse raames on õiguskantsler pädev kontrollima õigustloovate aktide vastavust põhiseadusele ja seadustele ning välislepingutele. Riigi ennetusasutusena kontrollib õiguskantsler õigusaktide vastavust piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise konvensioonile ja selle protokollile. PS §§-dest 3 ja 10 tuleneb õigusriigi põhimõte, mille üheks tingimuseks on madalama astme õiguse allikate vastavus kõrgema astme õiguse allikatele¹². Seega peavad Eestis kehtivad seadused olema kooskõlas ka Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega. ÕKS § 2 lg 2 sätestab, et õiguskantslerile saadetakse Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse istungite päevakorrad koos arutlusele tulevate õigusaktide eelnõudega. Nimetatud säte võimaldab õiguskantsleril teostada ka eelnõude preventatiivset kontrolli. Ennekõike aga teostab õiguskantsler järelevalvet jõustunud õigustloovate aktide üle ning kui ta leiab, et akt on põhiseaduse või seadusega vastuolus, siis teeb ta akti andjale (nt ministrile) ettepaneku viia õigusakt põhiseaduse ja seadusega kooskõlla, andes selleks kahekümnapäevase tähtaja (ÕKS § 17). Kui akti andja jätab tehtud ettepaneku arvestamata, võib õiguskantsler vastavalt PS §-le 142 pöörduda Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi poole taotlusega tunnistada akt kehtetuks¹³.

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on seisukohal, et õiguskantsleri poolt Riigikohtule esitatud taotlus ei tohi olla laiem kui akti vastu võtnud organile tehtud ettepanek viia akt kooskõlla põhiseaduse või seadustega ning õigus Riigikohtusse pöördumiseks tekib siis, kui akti vastu võtnud organ ei reageeri õiguskantsleri ettepanekule või jätab selle rahuldamata.¹⁴ Kuna õiguskantsler saab tegutseda ainult seaduse alusel, siis Riigikohtu üldkogu on jõudnud otsusele, et ei õiguskantsleri seadus ega põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus¹⁵ anna õiguskantslerile pädevust taotleda Riigikohtult seaduste kehtetuks tunnistamist üksnes sel põhjusel, et seadus on vastuolus Euroopa Liidu õigusega¹⁶.

¹² Mikiver, M., Põllumäe, S. Sissejuhatus õigusesse. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2003, lk 42.

¹³ Vaata lisaks: Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus. 13.03.2002. – RT I 2002, 29, 174 ...2007, 44, 316 § 6.

¹⁴ Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 02.11.1994 otsus nr III-4/A-6/94. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/III-4/1-6/94> (27.04.2007)

¹⁵ Viide 12.

¹⁶ Riigikohtu üldkogu 19.04.2005 otsus nr 3-4-1-1-05. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222479199> (27.04.2007)

Näide: õiguskantslerile laekunud kaebuse alusel algatatud menetluse käigus selgus, et vangla sisekorraeeskirja¹⁷ (VSKE) § 60 lõige 1 (kartseris lubatud asjad) ei ole kooskõlas põhiseaduse ja vangistuseseadusega¹⁸ (VangS). Õigusliku analüüsi tulemusena tegi õiguskantsler 2006. aasta juulis justiitsministrile ettepaneku nimetatud sätte põhiseadusega ja vangistuseseadusega kooskõlla viimiseks kuna see säte riivab ilma seadusliku aluseta kinni peetavate isikute põhiõigusi.¹⁹ Nimetatud sätte muudatus jõustus 11.02.2007²⁰ ehk ajaliselt enne ühe aasta möödumist õiguskantsleri poolt tehtud ettepaneku tegemisest.

1.2 Ombudsmani menetlus

Ombudsmani olulisemateks tunnusteks on sõltumatus täitevvõimust, ettepanekute mittesiduv iseloom ja õigus uurimist algatada ka omal initsiatiivil²¹. Ombudsmanil on palju olulisi eeliseid võrreldes teiste kontrollimehhanismidega – talle on kerge ligi pääseda, menetlus on kiire ning minimaalsete kulutustega, bürokraatlikke formaalsusi on vähe (erinevus kohtuga), sõltumatu järelevalve teostamine (erinevus haldusjärelevalvest), ombudsmanil on probleemide tekkimisel väljund parlamenti ning võimalus informeerida avalikkust²². Ombudsmani menetluse teostamisel on õiguskantsleri pädevuses kontrollida seda, kas riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või organ, avalik-õiguslik juriidiline isik või avalikke ülesandeid täitev füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik järgib põhiõiguste ja – vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava (ÕKS § 19 lg 1).

Riigikohtu halduskolleegium peab esmatähtsaks rõhutada, et inimväärikus on kõigi isiku põhiõiguste alus ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse eesmärk. Inimväärika kohtlemise nõue laieneb ka kinni peetavatele. Asjaolu, et isik kannab karistust kuriteo toimepanemise eest ja

¹⁷ RTL 2000, 134, 2139 ... 2007, 13, 192.

¹⁸ RT I 2000, 58, 376 ... 2006, 63, 466.

¹⁹ Õiguskantsleri ettepanek nr 5: Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 60 lõike 1 kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega. Juuli 2006. Nähtav arvutivõrgus:

<http://www.oiguskantsler.ee/index.php?menuID=12> (27.04.2007)

²⁰ Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ muutmise. 01.02.2007. – RTL 2007, 13, 192.

²¹ Sarapuu, M. Kontroll võimu teostavate ametnike üle. – Juridica IV, 1997, lk 186-189.

²² Viide 2.

sellega seoses on tema suhtes seaduse alusel kohaldatud põhiõiguste ja –vabaduste piiranguid, ei anna õigustust sekkuda isiku põhiõigustesse enam, kui see tuleneb otse seadusest.²³

Ombudsmani menetluse peamine eesmärk ongi isikute põhiõiguste ja vabaduste rikkumise tuvastamisel põhjuste leidmine, miks rikkumine võimalikuks sai, ning aidata kaasa PS II peatüki ühetaolisele tõlgendamisele, rakendumisele praktikas ja seeläbi rikkumiste ennetamine.

Näide: 2006. aasta jooksul pöördusid mitmed kinnipeetavad õiguskantsleri poole kaebusega, et vanglad arvutavad karistuse kandmisest vabanemise kuupäeva valesti. Kuna karistuse tähtaja arvutamine ei ole asi iseenesest, vaid tegemist on karistuse kestvuse määratlemisega, mille pädevus kuulub vaid kohtutele ega ole antud vanglate otsustada, siis õiguskantsler algatas menetluse tuvastamiseks, kas vanglate tegevus on kooskõlas põhiseaduse ja teiste seadustega. Õiguskantsler tuvastas, et vahistamise puhul hakati kinnipidamist lugema hetkest, kui isikult reaalselt vabadus võeti, aga vangistuse korral hakati kinnipidamise kulgemist arvestama vabaduse võtmisele järgnevast päevast. Menetluse tulemusena tegi õiguskantsler ettepaneku süüdimõistetute puhul lugeda karistuse kandmise alguseks hetke, mil isik kinnipidamisasutusse karistuse kandmisele saabub.²⁴

1.3 Avalduste menetlemine

Igal inimesel, kes arvab, et tema õigusi on rikutud või teda on koheldud seadusevastaselt või hea halduse tava vastaselt, on õigus pöörduda avaldusega õiguskantsleri poole. Pöörduda võib nii kirjalikult kui suuliselt. ÕKS § 24 annab täiendava garantii õiguskantsleriga vabaks ja konfidentsiaalseks suhtlemiseks kinnises asutuses viibivatele isikutele. Kinnipeetava või ajateenija, samuti psühhiaatriaiglas, erihooldekodus või noortekodus viibiva isiku poolt õiguskantslerile saadeta avalduse ja õiguskantsleri vastuse sisu ei kuulu kontrollimisele

²³ Riigikohtu halduskolleegiumi 22.03.2006 otsus nr 3-3-1-2-06. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-2-06> (26.10.2007)

²⁴ Õiguskantsleri poolt 2007 a mais justiitsministrile kirjutatud soovitus nr 7-4/061713/0703177 õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. Nähtav arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee/?menuID=144> (03.01.2008)

ning see edastatakse adressaadile viivitamata²⁵ ning vastavalt VSKE §-le 47 saadetakse kinni peetavate isikute kirjad õiguskantslerile kinnipidamisasutuse kulul.

Õiguskantsler on kohustatud läbi vaatama need avaldused, kus avaldaja arvates on rikutud tema enda põhiõigusi ja vabadusi. Sellise avalduse võib esitada ka esindaja kaudu. Kui avaldaja on viidanud kellegi teise õiguste rikkumisele, võib õiguskantsler piisava aluse olemasolul alustada menetlust omal algatusel.²⁶

Vastavalt ÕKS § 34 lg 2 punktidele 2 ja 3 võib (aga ei pruugi) õiguskantsler jätta avalduse läbi vaatamata kui isikul on võimalik esitada vaie haldusakti andjale või kasutada muid õiguskaitsevahendeid (nt pöörduda kohtusse). Kui avaldusaluses asjas toimub vaidemenetlus või muu mittekohustuslik kohtueelne menetlus (nt menetlus töövaidluskomisjonis), siis on õiguskantsleril õigus jätta avaldus läbi vaatamata.

Sama lõike punkti 1 kohaselt võib õiguskantsler jätta avalduse läbi vaatamata ka siis, kui avaldus on esitatud pärast ühe aasta möödumist ajast, mil isik sai või pidi saada teada oma õiguste rikkumisest. Üheaastase tähtaja kohaldamine on õiguskantsleri otsustada ning sõltub juhtumi asjaoludest – kui raske oli rikkumine, milliseid tagajärgi see kaasa tõi, kas rikkumine mõjutas kolmandate isikute õigusi või kohustusi jne.²⁷

Tulenevalt ÕKS § 25 lõigetest 1 ja 2 jätab õiguskantsler avalduse läbi vaatamata kui selle lahendamine ei kuulu tema pädevusse, avaldus on ilmselgelt alusetu või ei vasta nõuetele. Kui avalduse lahendamine kuulub mõne teise riigiasutuse pädevusse, siis õiguskantsler saadab avalduse kas lahendamiseks vastavasse riigiasutusse või tagastab avaldajale koos selgitusega kuhu peaks isik oma küsimustega pöörduma.

Kui õiguskantsler algatab avalduse alusel menetluse, siis ta teavitab sellest avaldajat ja lisab juurde, milliseid toiminguid asja lahendamiseks on juba tehtud või kavatsetakse teha. Omal initsiatiivil menetlust algatades teavitab õiguskantsler menetluse alustamise põhjusest ja eesmärgist asjaomast asutust. (ÕKS § 26 ja § 34 lg 3)

²⁵ Truuväli, E.-J. jt. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2002, lk 596. Vt lisaks: viide 16 § 50 lg 2; viide 17 § 29 lg 4 ja § 97 lg 3.

²⁶ Sama, lk 595.

²⁷ Õiguskantsleri 2005. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn. Arvutivõrgus nähtav: <http://www.oiguskantsler.ee/?menuID=17> (27.04.2007), lk 2.

Õiguskantsleri menetlust iseloomustab vormivabadus ja eesmärgipärasus. Menetlustoimingute vormi ja muud üksikasjad määrab õiguskantsler eesmärgipärasusest, efektiivsusest, lihtsusest ja kiirusest lähtudes, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele ning pidades silmas mõistlikke tähtaegu ja hea halduse tava. Vormivabaduse põhimõte kehtib juhul, kui seadus ei näe otseselt ette, kas ja kuidas tuleb menetlustoimingut teha.²⁸

Avalduse menetlemisel lähtub õiguskantsler ÕKS § 21 lg 1 sätestatud uurimispõhimõttest, st selgitab välja menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud. Õiguskantsler ei ole seotud avalduse piiridega. Õiguskantsler korraldab tõhusa ja erapooletu uurimise, mille käigus on tal õigus koguda asjaga seotud teavet ja dokumente. ÕKS §§-de 27-30 kohaselt on menetlustoiminguteks kontrollkäik, asjasse puutuvate dokumentide uurimine, teabe nõudmine, seletuse ja ütluse võtmine.

Kuigi õiguskantsleri üheks ülesandeks on täidesaatva võimu tegevuse kontrollimine, ei saa ta teha siduvaid ettekirjutisi vaid ainult ettepanekuid puuduste kõrvaldamiseks²⁹. Nendele soovitudele ja avaldatud seisukohtadele pööratakse suurt tähelepanu, kuigi nende järgimist ei taga ükski sanktsioon vaid ainuüksi õiguskantsleri autoriteet³⁰. Õiguskantsleri seisukohta ei saa vaidlustada kohtus (ÕKS § 35¹ lg 3). Lõputöö autor arvab, et ettepanekute ja soovitude täitmist mõjutab lisaks õiguskantsleri autoriteedile ka õigus teha asutusele ettepanekute ja soovitude täitmise kohta järelepärimisi või ettekanne asutuse üle järelevalvavale asutusele, Vabariigi Valitsusele või Riigikogule, samuti õigus mittetäitmisest teavitada avalikkust (ÕKS § 35² lg 3 ja 4).

1.4 Kontrollkäigud

Vabaduse võtmine kujutab endast erakordselt intensiivset põhiõiguste riivet ning õiguskantsler kui ombudsman on kohustatud erilise hoolega jälgima kinni peetavate isikute õiguste ja vabaduste järgimist kinnipidamisasutuste poolt. 18.01.2007 võeti Riigikogu poolt

²⁸ Samas.

²⁹ Annus, T. Riigiõigus. Tallinn, 2001, lk 140.

³⁰ Ernits, M. Õiguskantsler, - Juridica I, 2003, lk 27.

vastu õiguskantsleri seaduse muutmise seadus³¹, mille punktiga 3 täiendati õiguskantsleri seadust. Muudatustega sätestati õiguskantsleri kontrollkäigud eraldi menetlustoiminguna³² kuna vastavalt ÕKS § 1 lõikele 7 on õiguskantsler OPCAT artiklis 3 sätestatud riigi ennetusasutus. Riigi ennetusasutusena on õiguskantsler kohustatud vabaduse kaotanud isikute piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise ennetamiseks tegema regulaarseid ennetavaid külastusi kohtadesse, kus neid isikuid hoitakse või võidakse hoida.

Kontrollkäike kinnipidamisasutustesse on nii plaanilisi (tööplaanis ettenähtuid) kui ka erakorralisi (seoses mõne menetluse raames olukorraga tutvumise vajadusest tulenevaid) ehk täpsemalt öeldes teostab õiguskantsler plaanilisi kontrollkäike riigi ennetusasutusena ja erakorralised kontrollkäigud on seotud peamiselt ombudsmani menetlusega.

Olemasolevate sõltumatute asutuste (näiteks Piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee) kogemused näitavad, et külastuskäigud kinnipidamiskohtadesse on üks tõhusamaid meetmeid, kuidas ennetada piinamist ning parandada vabaduse kaotanud isikute kinnipidamistingimusi³³. Seega õiguskantsleri seaduse uue reduktsiooni kehtestamisel ennustati kontrollkäikude arvu olulist suurenemist ja kontrollimise laadi muutumist³⁴. Õiguskantsleri õigus kontrollkäike läbi viia tulenes siiani eelnimetatud protokolliga ja seaduse koostoime tõlgendamisest.

Seaduseandja peab vahetuid kontrollkäike üheks olulisemaks viisiks piiratud õigustega isikute inimõiguste kaitsel ning protokolliga täitmisel, seepärast lisati õiguskantsleri seadusesse sõnaselgelt õiguskantsleri kui riigi ennetuasutuse õigus teha kontrollkäike ette teatamata järelevalvealustesse asutustesse ning kaasata kontrollkäikudele erialaasjatundjaid ja tõlke, samuti sätestati järelevalvealuse asutuse kohustus osutada menetluses ametiabi ja tagada

³¹ RT I 2007, 11, 52.

³² Õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu. 2007. Nähtav arvutivõrgus: http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=199/doc=6b7881ad7bb199b22f6e9ec16503773d/063390014.html (20.04.2007).

³³ Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konvensiooni fakultatiivse protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu seletuskiri. 2006. Nähtav arvutivõrgus: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?login=proov&password=&op=ems&system=ems&server=ragne11&itemid=061500010> (25.04.2007).

³⁴ Õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu ja seletuskiri. 2007. Nähtav arvutivõrgus: http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=199/doc=6b7881ad7bb199b22f6e9ec16503773d/063390014.html (20.04.2007).

õiguskantslerile võimalus kõigi asutuses piiratud õigustega viibivate isikutega vestlemiseks konfidentsiaalselt.³⁵

Plaanipärasele kontrollkäigule eelneb tavapäraselt küsimustiku edastamine kinnipidamis-asutusele, millele viimased annavad põhjalikud vastused. Kontrollkäigul toimub alati ringkäik territooriumil, haldusdokumentidega tutvumine, kohtumine vastava asutuse juhtkonnaga ning sageli korraldavad õiguskantsleri nõunikud kinnipeetavate ja vahistatute vastuvõtu. Kontrollkäikudel ilmnenuid probleemidest ja nende lahendamise ettepanekutest informeerib õiguskantsler vastavat asutust ja selle asutuse üle järelevalvavat asutust kirjalikult. Nimetatud asutustesse saadetavas kirjas võib õiguskantsler kritiseerida, anda soovitusi ja muul viisil väljendada oma arvamust, samuti teha ettepanekuid rikkumiste kõrvaldamiseks, halduspraktika või normi tõlgendamise või normi enda muutmiseks (viimasele eelneb normikontrolli menetlus).

³⁵ Õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu ja seletuskiri. 2007. Nähtav arvutivõrgus: http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=199/doc=6b7881ad7bb199b22f6e9ec16503773d/063390014.html (20.04.2007).

2. ÕIGUSKANTSLERI ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED

Vangistuse ja eelvangistuse peamine eesmärk on kinni peetava isiku suunamine õiguskaualekäitumisele. See on keeruline ülesanne, mida tuleb teostada tavaoludest erinevas keskkonnas ja seepärast peavad vanglaametnikud oma töös lähtuma kõrvalekaldumatult seadustest, muudest õigusaktidest ning hea halduse tavast. Samuti tuleb hoolt kanda selle eest, et kinni peetavatel isikutel oleks võimalik kasutada neile seadusega antud õigusi.

Tallinna Vangla on Justiitsministeeriumi valitsemisalas, seega peaks Justiitsministeeriumil olema parim ülevaade vanglas toimuvast, sealsetest probleemidest ja kitsaskohtadest. Justiitsministeeriumi koosseisus on vanglate osakond, mille põhiülesandeks on vanglate tegevuse koordineerimine, korraldamine, teenistuslik järelevalve ning kinni peetavate isikute poolt esitatud vaiete menetlemine. Vangistuses viibivad isikud aga pöörduvad sageli oma muredega hoopis õiguskantsleri poole.

Esitatud kaebuste alusel algatatud mitmete menetluste³⁶ tulemusena on õiguskantsler tuvastanud, et vanglaametnikud ei oska analüüsida vangistuseseadust ja teiste kinni peetavate isikute õiguslikku staatust käsitletavate õigusaktide sätteid nende koostoimes, vaid juhivad teatud probleemide lahendamisel üksnes ühest konkreetsesest sättest, jättes teised asjas tähtsust omavad sätted tähelepanuta. Samuti on vangistuses viibivate isikute suhtes õigusaktide andmisel või toimingute teostamisel eiratud haldusmenetluse seaduses³⁷ sätestatud uurimispõhimõtet ning haldusorgani selgitamiskohustust.

Antud peatükis käsitleb lõputöö autor õiguskantsleri poolt Tallinna Vanglale aastatel 2004 – 2007 tehtud neid ettepanekuid ja soovitusi ning nende tagajärgi ametnike igapäevatoole, mille kohta oli lõputöö autoril võimalik Tallinna Vangla arhiivist teavet saada ja millel on olnud reaalne mõju kontaktisikute, vanemvalvurite või valvurite tööle.

³⁶ Siinkohal on mõeldud kõikidest vanglatest õiguskantslerile esitatud kaebuste menetlusi. Näiteks 2004 aastal algatas õiguskantsler kinni peetavalt isikutelt laekunud avalduste alusel 331 asjamenetlust ning 37 juhul tuvastas õiguskantsler seaduse rikkumise. 2005 aastal algatas õiguskantsler 305 asjamenetlust ja aastal 2006 oli asjamenetluste arvuks 270. Nähtav arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee/?menuID=17> (15.10.2007)

³⁷ RT I 2001, 58, 354 ... 2007, 24, 127.

2.1 Erootilise ja pornograafilise sisuga teosed

2004. aasta aprillis pöördus õiguskantsleri poole kinnipeetav, kes kurtis, et Tallinna Vanglas ei ole kinnipeetavatel võimalik tutvuda erootilise ja pornograafilise sisuga ajakirjadega. Menetluse käigus selgus, et Tallinna Vangla kodukord sisaldas punkti, mille kohaselt oli kinnipeetavate julgeoleku tagamiseks keelatud muretseda, valmistada, tarvitada ja hoida enda juures muuhulga ka erootilise ja pornograafilise sisuga väljaandeid. Õiguskantsler avaldas arvamust, et erootilise ja pornograafilise sisuga ajakirjandusväljaannete ja muude esemete kinnipeetavatele keelamine töötab teatud osas vastu vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamisele – st ennekõike resotsialiseerimisele, sest nimetatud esemed ja asjad on vabaduses viibivatele täiskasvanutele lubatud. Siiski ettepanekut kodukorrapunkti kiiremas korras muutmiseks õiguskantsler ei teinud kuna samal ajal oli välja töötamisel uus kodukord ning viimases nimetatud keeldu ei olnud.³⁸

Tallinna Vangla seisukoht antud küsimuses oli, et vangla raamatukokku ei ole tellitud ja kinni peetavatel isikutel ei võimaldata isiklike vahendite arvel erootilise ja pornograafilise sisuga teoseid tellida kuna antud küsimust reguleerib pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus³⁹ (edaspidi PorTS) ning Tallinna Vanglal puudub pornograafilise sisuga teoste levitamise tegevusluba ja spetsialiseeritud tegevuskohad ning puuduvad vastava kvalifikatsiooniga spetsialistid, kes määraksid piiri erootilise ja pornograafilise teose vahel.⁴⁰

Õiguskantsleri seisukohal, et kinni peetavatele isikutele võiksid erootilise ja pornograafilise sisuga teosed olla kättesaadavad, ei olnud kohest mõju. Alles 2007. aasta veebruaris jõustunud muudatustega sätestati VSKE §-s 64¹ kinni peetavatele isikutele vanglas keelatud esemete ja ainete loetelu, mille punkt 15 sisaldab pornograafilise sisuga teoste keeldu.

Tulenevalt PorTS § 1 lg 2 punktist 3 on pornograafia selline kujutamiseviis, mis teisi inimlikke seoseid kõrvale või tahaplaanile jättes seksuaalseid toiminguid labaselt ja pealetükkivalt esiplaanile toob. Pornograafiliste teoste keelustamise argumentidena võiks siinkohal mainida: a) vastuolu karistuse täideviimise eesmärkidega, b) negatiivsete emotsioonide või sugulise

³⁸ Õiguskantsleri kiri kinnipeetavale, mis edastati teadmiseks ka Tallinna Vanglale. 18.01.2005, nr 7-4/403.

³⁹ RT I 1998, 2, 42 ... 2002, 63, 387.

⁴⁰ Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri teabenõudele 08.07.2004, nr 1-12/7898-3.

kire kunstlik tekitamine, mis kujutab ohtu vangla, sh ka kinnipeetavate julgeolekule, c) ei soodusta isikute adekvaatsete väärtushinnangute kujunemist, võimaldades neil tajuda inimkeha eelkõige seksuaalobjektina⁴¹.

Tallinna Vanglas viibivatel isikutel on võimalik ajalehti ja ajakirju lugeda vangla raamatukogus⁴² või isiklike vahendite arvel vangla vahendusel tellida⁴³. Isiklike vahendite arvel tellimiseks kirjutab kinni peetav isik taotluse. Kontaktisik kontrollib, kas isikul on piisavalt vahendeid nimetatud teose tellimise eest tasumiseks ning siis otsustab, kas ta taotleb ajalehe/ajakirja tellimist või mitte⁴⁴. Seejärel vormistab kontaktisik tellimuse ja edastab selle Eesti Postile, kes saadab arve. Arvet tutvustatakse allkirja vastu kinni peetavale isikule.

Antud teemal, milline ajakiri on erootiline ja milline pornograafiat sisaldav, on meedias sõna võtnud AS Lehepunkt Lääne regiooni müügijuht Raivo Post, kes tõlgendab ajakirja erootilise ja pornograafilise sisuga teoseks ajakirja kaanel toimuva järgi. Ta on öelnud: „Kui ajakirja esikaanel action’it ei ole ning intiimkehaosad on kinni kaetud, siis on tegu erootikaga, olenemata ajakirja sees toimuvast.“ Ajakirja kaanel toimuva kohta on oma arvamust avaldanud ka Kultuuriministeeriumi meedia ja autoriõiguse levitalituse spetsialist Helin Pertelson: „Ajakirja esikaas, kus nähtav poolpaljas inimkeha, ei tee iseenesest seda ajakirja pornograafiliseks.“⁴⁵

Kultuuriministeeriumi meedia- ja autoriõiguse osakond on asunud seisukohale, et teose määramisel erootilise või pornograafilisena ei ole otsustava tähtsusega teose enda sisus esitletud määratlus või kirjeldus, vaid siiski hinnang, mis on antud teost tervikuna analüüsid, võttes eeskätt arvesse isikute kujutamise viisi teoses sisalduvatel fotodel. Seega tuleks pornograafiana käsitleda pilti, millel on varjamatult kujutatud või demonstreeritud genitaale või sugulist vahekorda või masturbeerimist.⁴⁶

⁴¹ Justiitsministeeriumi poolt 2007.a korraldatud „Inimõiguste ja vangistusseaduse koolituse“ materjalid.

⁴² Selgitus: eluosakonnas viibivad kinnipeetavad saavad vastavalt graafikule raamatukogu külastada. Eelvangistushoones viibivad kinni peetavad isikud saavad tellimislehtede alusel tellida raamatukogust raamatud, ajalehti ja ajakirju kambrisse. Aga raamatukokku ei ole tellitud ega muretsetud erootilisi (ega pornograafilisi) teoseid.

⁴³ Antud protseduuri täpsustab Tallinna Vangla direktori 02.08.2006 käskkiri nr 54.

⁴⁴ Selgitus: kui tegemist ei ole nn keelatud ajakirjandusega, siis kontaktisikud alati taotleavad.

⁴⁵ Tammela, A. 12.04.2007 artikkel „Kultuuriministeeriumi loal müüakse pornoajakirju erootika nime all“ Pärnu Postimehes. Nähtav arvutivõrgus: <http://www.parnupostimees.ee/120407/esileht/tarbija/10073677.php> (03.01.2008)

⁴⁶ Justiitsministeeriumi poolt 2007.a korraldatud „Inimõiguste ja vangistusseaduse koolituse“ materjalid. Autori märkus: nt „Maaja“ on kultuuriministeeriumi hinnangul pornograafilisi teoseid sisaldav ajakiri. Kultuuriministeeriumi arvamuse avaldamine 2008 aasta jaanuaris haldusasjas nr 3-07-974

Kui nüüd oletada, et kinnipeetav esitab taotluse mõne ajakirja tellimiseks, siis peab kontaktisik olema pädev otsustama, kas esitada tellimus või millistel argumentidel keelduda. Vastavalt vangla sisekorraeeskirjale ja vangistusseadusele on kinni peetavale isikule keelatud omada pronograafilise sisuga teoseid aga lubatud on omada erootilise sisuga teoseid. Kuna puudub konkreetne nimekiri, millised ajakirjad on erootilised ja millised pornograafiat sisaldavad, siis on väga keeruline kontaktisikul keelduda mõne ajakirja tellimisest või kätte andmisest.

Kokkuvõtteks nendib autor, et teoreetiliselt (ja ka praktiliselt) on võimalik kinni peetavatel isikutel isiklike vahendite arvel erootika nime all tellida endale pornograafiat ning see omakorda muudab määruksesse kirjutatud keelu mittejärgitavaks. Seega arvab lõputöö autor, et õiguskantsleri seisukohta arvestades ning vangla sisekorraeeskirjas sätestatud keeldu silmas pidades oleks vaja koostada Eestis kaubanduses müügil olevatest täiskasvanutele mõeldud pornograafiat sisaldavatest ajakirjadest nimekiri ning sellest lähtuvalt oleks võimalik kinni peetavatel isikutel endale isiklike vahendite arvel erootikat sisaldavaid teoseid tellida.⁴⁷

2.2 Ametnike keeleoskus

2004. aasta juulis kirjutas kinnipeetav õiguskantslerile kaebuse, kus muuhulgas vihjas, et üks ametnik ei oska eesti keelt. Ametnikuks oli Tallinna Vanglas töötav järelevalveosakonna peaspetsialist. Õiguskantsler esitas teabenõude Tallinna Vanglale ning muuhulgas küsis teavet ametniku riigikeele oskuse kohta⁴⁸. Vangla poolsest vastusest selgus, et ametnik ei vasta ametikohale esitatavale nõudele riigikeele valdamise osas⁴⁹. Menetluse tulemusena tegi õiguskantsler vanglale ettepaneku ametnik teenistusest vabastada või viia ametikohale, millele esitatavale eesti keele oskuse nõudele ametniku keeleoskus vastab⁵⁰. Vangla täitis ettepaneku (ametnik viidi üle sama osakonna vanemvalvuri ametikohale) järgmise aasta jaanuaris⁵¹.

⁴⁷ Autori märkus: 19.12.2007 toimus vanglate direktorite nõupäev, kus erinevaid asjaolusid kaaludes jõuti seisukohale, et pornograafilise sisuga teosed on keelatud ning nende hulka kuulub ka „Playboy“.

⁴⁸ Õiguskantsleri poolne teabe nõudmine Tallinna Vanglalt. 31.08.2004, nr 7-4/1192.

⁴⁹ Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri teabenõudele. 06.09.2004, nr 1-12/16209-3.

⁵⁰ Õiguskantsleri märgukiri Tallinna Vanglale seoses tuvastataud rikkumistega. 12.11.2004, nr 7-4/1192.

⁵¹ Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri poolt tehtud ettepaneku täitmise kohta. 13.01.2005, nr 1-12/16209-7.

Antud juhtum on erandlik selle poolest, et tegelikult on vanglas tööl palju selliseid ametnikke, kes ei vasta riigikeele oskuselt oma ametikohale esitatavatele nõuetele⁵², aga õnneks nende arv pidevalt väheneb. Näiteks aastal 2005 toimunud kontrollkäigule eelnenud küsimustikule vastates kirjutas Tallinna Vangla õiguskantslerile, et tööl olnud ametnikest⁵³ ei vasta oma riigikeele oskuselt ametikohale esitatavatele nõuetele 150 ametnikku⁵⁴. Hetkel on Tallinna Vanglas ametnikele ette nähtud 518 ametikohta ja seisuga 17.03.2008 on täidetud 416,5⁵⁵. Neist 58⁵⁶ ei vasta oma riigikeele oskuselt ametikohale esitatavatele nõuetele. Eeltoodud näidetest võib järeldada, et ametnike eesti keele oskus on paranenud. Oma panus on sellel ka Tallinna Vanglal.

Nimelt pidid aastal 2005 ametnikud omal initsiatiivil eesti keelt õppima ja tasemeeksameid sooritama kuid juba mitu aastat pakub Tallinna Vangla vähemalt paaril korral aastas ametnikele eesti keele kursustega liitumise võimalust. Kursustel osalemisel on ainukeseks tingimuseks sellest osavõtt. See tähendab, et kui ametnik paneb end kursusele kirja aga jätab selle pooleli, siis vangla nõuab temalt kursuse eest tasutud summa tagasi.

Õiguskantsleri ettepaneku üheks tagajärjeks on olnud järjepidev riigikeelt (nõuetele vastaval tasemel) mitte valdavate ametnike töölt vabastamine. 2007 aasta viimased päevad jäid osadele Tallinna Vanglas töötanud ametnikele viimasteks tööpäevadeks selles asutuses eesti keele mitte oskamise pärast. Paraku oli suur osa keele mitteoskamise pärast lahkunud ametnikest väga suurte praktiliste töökogemustega vanglasüsteemis. Nende ametnike töölt vabastamisega seoses on tööle võetud uued, riigi keelt oskavad noored, kes on aga erialase ettevalmistuseta ning praktiliste töökogemusteta antud valdkonnas. Lisaks ei oska tööle võetud noored enamjaolt vene keelt piisaval määral, et oma tööülesandeid täita, sest vene keelt kõnelevate kinni peetavate isikute hulk vanglas väga suur ning ka nendele tuleb seadusi selgitada, nende küsimustele vastata ja neile arusaadavas keeles (arusaadavalt) korraldusi anda.

⁵² Vt lisaks: Vanglaametnike ametiastmete atesteerimismõõdud. 10.04.2003. – RTL 2003, 51, 749 ... 2007, 76, 1312.

⁵³ Täpsustus: 626-st ametikohast oli seisuga 01.02.2005 täidetud 495. Tallinna Vangla teenistujate koosseis. RTL, 14.10.2004, 133, 2046.

⁵⁴ Tallinna Vangla vastus õiguskantslerile seoses ettevalmistatava kontrollkäiguga. 04.03.2005, nr 1-12/2967-1.

⁵⁵ Täpsustus: vanglaametnikele ettenähtud ametikohtadest oli seisuga 10.03.2008 täidetud 80,2%, riigiametnike ametikohtadest 79,9% ja lepingulistele teenistujatele ettenähtud ametikohtadest 92,3%.

⁵⁶ Need 58 ametnikku on seotud alates 01.03.2008 jõustunud muudatustega, mille kohaselt välisvalves töötavatel ametnikel peab olema kesktaase eesti keeles. Kõik need 58 ametnikku töötavad välisvalves.

Tallinna Vangla käivitas 2007 aasta jaanuaris uue töötaja sisseelamisprogrammi, mille raames igale uuele tööle saabujale määratakse mentor, kelle ülesandeks on uue töötaja õpetamine ja juhendamine. Kuna aga praktilise töökogemusega töötajate hulk pidevalt väheneb, siis on ka mentoriks määratavateks isikuteks sageli need, kes ka ise on vanglas töötanud ainult aasta või paar.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et ettepaneku mõjuks on riigikeelt mitte valdavate ametnike osakaalu pidev vähenemine. Vangla on omalt poolt ettepaneku paremaks täitmiseks hakanud pakkuma tasuta keelte koolitusi, sh riigikeelt oskavatele noortele pakutakse vene keele koolitusi.

2.3 Distiplinaarmenetlus ja distiplinaarkaristuse määramise käskkiri

2004 aasta juulis pöördus õiguskantsleri poole Tallinna Vanglas karistust kandev kinnipeetav kaebusega, et talle määrati direktori käskkirjaga distiplinaarkaristus keelatud eseme omamise eest, mis aga ei kuulunud talle. Õiguskantsler algatas menetluse selgitamiseks, kas distiplinaarmenetlus oli toimunud menetlusnõudeid järgides. Menetluse tulemusena leidis ta, et Tallinna Vangla ei ole distiplinaarmenetluses välja selgitanud kõiki asjas tähtsust omavaid asjaolusid ning sellest tulenevalt tegi ta ettepaneku korraldada edaspidi distiplinaarmenetlusi haldusmenetluse seadusest tulenevaid menetlusnõudeid järgides. Tallinna Vangla nõustus ettepanekuga.

Riigikohtu halduskolleegium on öelnud, et distiplinaarasja menetlemine peab toimuma kooskõlas nii seaduses sätestatud menetlusreeglite kui ka üldiste menetluspõhimõtetega⁵⁷ ja menetlusnõuete rikkumisel võib õigusvastaseks osutada ka menetluse lõpptulemus⁵⁸ ning distiplinaarkaristuse määramine saab õiguspärane olla vaid siis, kui distiplinaarsüüteo asjaolude igakülgne väljaselgitamine ja karistuse määramine toimub kooskõlas seaduse

⁵⁷ Riigikohtu halduskolleegiumi 17.11.2003 otsus nr 3-1-1-74-03. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-74-03> (18.11.2007)

⁵⁸ Riigikohtu halduskolleegiumi 29.01.2004 otsus nr 3-3-1-81-03. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-81-03> (18.11.2007)

nõuetega ja süüteo toimepanija õigusi silmas pidades⁵⁹. Samuti on rõhutatud, et menetlus ei pea mitte üksnes olema vaid ka näima aus ja õiglane.⁶⁰

Distiplinaarmenetluse läbiviimise pädevus on antud kontaktisikutele. Menetluse käigus antakse alati kinni peetavale isikule võimalus esitada kirjalikus vormis seletus. Kui intsidendi juures viibis tunnistajaid, siis enamasti võetakse ka nendelt seletuskirjad. Kontaktisikutele on antud võimalus läbi arvuti vaadata turvakaamerate salvestusi, nii minevikus toimunut kui ka reaajas toimuvat. Kaamerate salvestusi on võimalik omakorda salvestada, et hiljem oleks võimalik tuvastada, kes, mida ja kus tegi.

Tallinna Vangla arhiivimaterjalidest ei nähtu üheselt, mis ajast alates muudatus distiplinaarkaristuste määramise korras tehti, aga umbes kolm aastat on Tallinna Vanglas distiplinaarkaristuse määramise käskkirjadel nn kooskõlastusring. See tähendab, et inspektor-kontaktisik koostab distiplinaarkäskkirja ja annab selle kooskõlastamiseks peaspetsialistile, osakonna juhatajale, juristile, direktori asetäitjale. Kui keegi nimetatutest leiab distiplinaarmenetluse läbiviimises või käskkirjas puudusi, siis tagastatakse see inspektor-kontaktisikule paranduste tegemiseks ja kooskõlastusring hakkab otsast peale. Kui aga kõik on käskkirja kooskõlastanud, siis läheb see direktorile allkirjastamiseks. Kooskõlastusringi tekkimist võib pidada õiguskantsleri poolt tehtud ettepaneku mõjuks.

Kuigi kirjeldatud protseduur muutis distiplinaarrikkumise eest karistuse määramise käskkirja välja andmise keerulisemaks ja ajaliselt hilisemaks, püütakse sellega tagada menetluse nõuetekohane läbiviimine ja täiuslikkus, käskkirjade faktiliste ja õiguslike aluste õiguspärasus, kaalutluste kajastumine haldusaktis, määratava karistuse proportsionaalsus. Distiplinaarmenetluse läbiviijad ehk kontaktisikud leiavad, et antud protseduur on vajalik⁶¹.

Tallinna Vanglas arvestatakse distiplinaarkaristuse määramisel distipliinirikumise raskust ja laadi, isiku varasemat distiplinaarkorras karistatust, samuti isiku suhtumist rikkumisse, vastutust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid ning võimalust teda mõjutada õiguskaualekalt käituma.

⁵⁹ Riigikohtu halduskolleegiumi 08.02.2002 otsus nr 3-3-1-4-02. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-4-02> (02.01.2008)

⁶⁰ Viide 53.

⁶¹ Vaata 3. ptk.

2.4 Õigusaktide tutvustamine kinni peetavatele isikutele

2004 aasta augustis kirjutas kinnipeetav õiguskantslerile avalduse, milles kaebas, et Tallinna Vanglas ei ole talle tutvustatud vangla sisekorraeeskirju ning seega on talle määratud distsiplinaarkaristus ebaõiglane. Menetluse tulemusena leidis õiguskantsler, et vanglal pole seadusest tulenevat otsest kohustust juba karistust kandvatele kinnipeetavatele selgitada nende õigusi ja kohustusi ning anda kirjalikku teavet vangistuse täideviimist reguleerivate seaduste, vangla sisekorraeeskirjade ja kaebuste esitamise korra kohta.

Õiguskantsler rõhutas, et kui isik tuleb vabadusest vanglasse karistust kandma, siis lasub vanglal kohustus hiljemalt isiku saabumisele järgneval päeval talle tutvustada tema õigusi ja kohustusi, anda kirjalik teave vangistust reguleerivate õigusaktide kohta⁶². Samale asjaolule juhtis õiguskantsler tähelepanu ka 2005. aastal toimunud kontrollkäigu kohta koostatud kokkuvõttes⁶³.

Tartu Ringkonnakohus on ühes oma otsuses rõhutanud, et vanglal on kohustus vastavalt VangS § 14 lg-le 2 selgitada kinnipeetavale tema õigusi ja kohustusi, aga seda võib teha ka suuliselt. Kohustus on anda kirjalik teave vangistuse täideviimist reguleerivate seaduste, vangla sisekorraeeskirja ja kaebuste esitamise kohta. See aga ei tähenda, et vangla oleks kohustatud koheselt kinnipeetavale andma õigusakte kätte, vaid kohustus on anda teavet nende olemasolu kohta. Suuliste selgituste puhul tuleb vaidluse tekkimisel vanglal tõendada, et info on isikule antud.⁶⁴

Praktikas saabus või toodi kinni peetav isik Tallinna vanglasse vastuvõtupunkti ning peale isiku ja temaga kaasas olnud isiklike asjade läbiotsimist anti talle ette paberid, millele ta pidi allkirja andma. Nende paberite hulgas oli ka tõend-õiend, millele allkirja andes kinni peetav isik kinnitas, et on tutvunud vangistuseseaduse, vangla sisekorraeeskirja ja Tallinna Vangla kodukorraga. Enamasti järgmisel, vahel ülejärgmisel päeval kutsus kontaktisik saabunud kinni peetava isiku enda juurde ja andis talle eelpool nimetatud õiguaktid paberikandjal. Paari päeva möödudes, õigusakte tagasi küsides, küsis ametnik kinni peetavalt isikult, et kas tal tekkis

⁶² Õiguskantsleri ettepanek seoses kinnipeetavatele nende õiguste ja kohustuste tutvustamisega. 21.12.2004, nr 9-4/1273.

⁶³ Õiguskantsleri esindajate kontrollkäik. 02.05.2005, nr 7-2/050090/00502235.

⁶⁴ Tartu Ringkonnakohtu 07.04.2004 kohtuotsus nr 2-3-48/2004.
http://kola.just.ee/docs/public/dokument_165036.pdf (26.10.2007)

küsimusi. Kui vastus oli eitav, siis sellega loeti kinni peetava isiku esmane õigusaktidega tutvumine lõppenuks.

Alates 2007. aasta augustist on määratud üks konkreetne inspektor-kontaktisik⁶⁵, kes vestleb vanglasse saabunud kinni peetavate isikutega esmase intervjuu raames ning ühtlasi tutvustab suuliselt vangistusseadust, vangla sisekorraeskirja ja Tallinna Vangla kodukorda⁶⁶. Isiku soovil antakse talle õigusaktid paber kandjal lugemiseks kohe. Kui aga kinni peetav isik soovib õigusakte lugeda hiljem, siis saab ta need oma kontaktisikult. Intervjuu toimumise ja õigusaktidega tutvumise kohta võetakse igalt kinni peetavalt isikult allkiri. Hilisem õigusaktides tehtud muudatuste tutvustamise kohustus on eraldi igal kontaktisikul oma kinni peetavate isikute suhtes.

Antud küsimuses on Riigikohtu halduskolleegium seisukohal, et õigusnormidega tutvumise võimalust ei saa pidada piisavaks juhul, kui see on võimalik üksnes vanglalt konkreetset õigusakti taotledes. Kuna kinnipeetav ei pruugi teada, millised õigusaktid teda huvitavat valdkonda reguleerivad, siis ei saa eeldada või nõuda, et ta vajalikke akte nimetada oskaks. Seega peaks kinnipeetavatel olema ligipääs üldiseks kasutamiseks levitatavale informatsioonile⁶⁷ samavõrra tagatud nagu vabaduses viibivatel isikutel⁶⁸.

Tallinna Vanglas viibivate kinni peetavate isikute õiguste paremaks tagamiseks on alates 2007 aasta teisest poolest neile tagatud võimalus interneti kasutamiseks arvutitega, mis võimaldavad ligipääsu lehekülgedele: www.riigiteataja.ee, www.nc.ee, www.coe.int, www.just.ee, <http://kola.just.ee>, www.oiguskantsler.ee. Esmase intervjuu läbiviimine, õigusaktide suuline tutvustamine ja arvuti kasutamise võimalus⁶⁹ aitavad paremini tagada kinni peetavate isikute informeerituse nende õigustest ning täidavad seega sama eesmärki, mis oli õiguskantsleri ettepanekul.⁷⁰

⁶⁵ Tegelikult on neid kaks, üks tegeleb vanglasse saabunud meessoost isikutega ja teine naissoost isikutega.

⁶⁶ Autori märkus: hetkel on koostamisel vanglasse saabunud kinni peetavatele isikutele andmiseks esmase info voldik, kus saab olema lühidalt ja konkreetset kirjas vangistusega seonduvad õigused ja kohustused ning kaebuste esitamise kord.

⁶⁷ Autori märkus: mõeldud on elektroonilist Riigi Teatajat, Riigikohtu ja halduskohtute otsuseid, Euroopa Inimõiguste kohtu lahendeid.

⁶⁸ Riigikohtu halduskolleegiumi 31.05.2007 otsus nr 3-3-1-20-07. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-20-07> (26.10.2007)

⁶⁹ Autori märkus: vangistusseaduses 01.06.2008 jõustuva muudatusega sätestatakse kinni peetavate isikute poolt Interneti kasutamine ning seadusemuudatuse selgitavas seletuskirjas selgitatakse, et vanglaametnikul on igal ajal õigus kontrollida, millise informatsiooniga kinnipeetav tutvub.

⁷⁰ Autori märkus: 2008 aasta jaanuari lõpuks oli arvutit kasutanud vaid neli kinni peetavat isikut.

2.5 Läbiotsimised ja avastatud ning äravõetud esemete hävitamine

2004 aasta juulis algatatud menetluse raames tuvastas õiguskantsler, et kambrite läbiotsimisel äravõetud esemete hävitamise kohta tehti Tallinna Vanglas vaid märke läbiotsimise aktile, aga ei koostatud nõuetekohast akti. Sellele asjaolule juhtis õiguskantsler vangla tähelepanu ning tegi ettepaneku, et edaspidi äravõetud esemete hävitamisel koostataks nõuetekohased aktid.⁷¹ Tallinna Vangla vastas märgukirjale, et tegemist oli kahetsusväärse eksimusega, millele juhiti ametnike tähelepanu⁷².

Kambrite ja isikute isiklike asjade läbiotsimise peale on kinni peetavad isikud mitmetel kordadel kirjutanud kaebusi õiguskantslerile. Kaebused on olnud erinevad: isikul ei lubatud viibida tema eluruumi ja asjade läbiotsimise juures, võeti akti koopiat andmata ära esemeid, läbiotsimist teostati hügieeninõudeid eirates, väidetavalt teostati läbiotsimist öörahu ajal jne.

Siinkohal tooksin välja läbiotsimisi reguleerivad õigussätted. VangS § 68 lg 1 kohaselt on vanglaametnikel õigus teostada kinnipeetava, tema isiklike asjade, elu- ja olmeruumide, samuti teiste ruumide ja territooriumi läbiotsimist keelatud esemete ja ainete avastamiseks. Läbiotsimise protseduuri reguleerivad VangS § 68 ning vangistuse ja eelvangistuse täideviimise üle järelevalve korraldamise §-d 43-49⁷³.

Keelatud ja leitud esemetega toimimist või hävitamist reguleerivad VSKE §§ 65-72. Tallinna Vanglas on keelatud, leitud ja äravõetud esemete hoiustamiseks eraldi ruum. Direktori 28. mai 2007 käskkirjaga nr 39 on ära määratletud Tallinna Vanglas asjade, keelatud ja leitud esemete hävitamise komisjoni liikmed ning sama käskkirjaga on kinnitatud asjade ja keelatud esemete hävitamisel koostatava akti blankett⁷⁴.

Kambrite põhjalike läbiotsimiste juures ametnikud kinni peetavatel isikutel viibida ei lase, sest selliste läbiotsimiste käigus võivad läbiotsijad oma tegevusega anda kinni peetavatele isikutele „häid ideid“ peidikute tegemiseks. Ametnike tegevusele annab kindlust õiguskantsleri seisukoht, et läbiotsimise protseduuri reguleerivad sätted ei sisalda

⁷¹ Õiguskantsleri märgukiri Tallinna Vanglale seoses tuvastatud rikkumisega. 12.11.2004, nr 7-4/1192.

⁷² Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri märgukirjale. 22.11.2004, nr 1-12/16209-5.

⁷³ Vangistuse ja eelvangistuse täideviimise üle järelevalve korraldamine. 01.04.2003. – RTL 2003, 45, 658 ... 2007, 18, 280.

⁷⁴ Tallinna Vangla direktori 28. mai 2007 käskkirja nr 39 „Asjade, keelatud ja leitud esemete hävitamise komisjoni määramine“.

kinnipeetava eluruumi läbiotsimise puhul nõuet, et kinnipeetav peab läbiotsimise juures viibima⁷⁵. Võimalusel võimaldatakse kinni peetavatel isikutel viibida nende isiklike asjade läbiotsimise juures. Alati kasutavad ametnikud läbiotsimise teostamisel ühekordseks kasutamiseks mõeldud kummikindaid, järgivad hügieeninõudeid ning eelnevalt neid instrueeritakse, et kamber peab jääma võimalikult samasuguseks nagu see oli enne läbiotsimist (keelatud on asjade laiali loopimine, põrandale viskamine, segamini ajamine).

Kinni peetava isiku poolt esitatud määruskaebusele, milles isik kaebas, et tal ei võimaldatud viibida tema eluruumi läbiotsimise juures ning kamber oli väidetavalt põhjalikult segamini aetud, vastas Riigikohtu halduskolleegium, et läbiotsimine on oma olemuselt selline toiming, kus kamber ei saagi peale läbiotsimise lõppemist olla samas korras kui selle alguses ning kinnipeetava kambri läbiotsimine vanglas on põhimõtteliselt lubatav ka ilma kinnipeetava juuresolekuta ja kinnipeetavad peavad vangla julgeoleku huvides teatud määral taluma eesmärgipärase läbiotsimise tagajärgi.⁷⁶

Öörahu ajal toimuvate läbiotsimiste suhtes on õiguskantsler asunud seisukohale, et kuna seadus ei sätesta, millal ei tohi läbiotsimist teostada, siis teatud juhtudel võib öörahu rikkumine läbiotsimiste näol olla põhjendatud, kui sellega takistatakse kinnipeetavate poolt õigusrikkumiste toimepanemist. Lisaks selgitas õiguskantsler, et vanglaametnikel on õigus teostada läbiotsimisi mistahes ajal ja nad ei vaja selleks eraldi luba. Samas tuleks silmas pidada, et läbiotsimised öörahu ajal ei rikuks kinnipeetavatele ettenähtud pidevat uneaega liigselt.⁷⁷

Tallinna Vanglas plaanilisi läbiotsimisi öörahu ajal ei teostata. Küll aga toimub kinnipeetavate õine kohaloleku kontroll kambrites ning kui selle käigus hakkab ametnikele silma mõni keelatud ese, siis see võetakse ära ja kui märgatakse keelatud tegevust, siis reageeritakse vastavalt vajadusele.

⁷⁵ Õiguskantsleri 18.01.2005 kiri nr 7-4/1192 kinnipeetavale H.N., mis saadeti teadmiseks ka Tallinna Vanglale.

⁷⁶ Riigikohtu halduskolleegiumi 06.09.2007 otsus nr 3-3-1-40-07. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-40-07> (26.10.2007)

⁷⁷ Õiguskantsleri 30.11.2004 kiri nr 7-4/1133 kinnipeetavale V.D., mis saadeti teadmiseks ka Tallinna Vanglale.

2.6 Üleriigilised ajalehed ja ajakirjad

2005. aastal toimunud kontrollkäigu raames tuvastas õiguskantsler muude probleemide hulgas, et Tallinna Vanglas ei ole kinni peetavatele isikutele tagatud vangistusseaduses sätestatud võimalus lugeda üleriigilisi ajalehti ja ajakirju. Täpsemalt öeldes ei suuda vangla tagada värskete ajalehtede kättesaadavust.⁷⁸

Probleem tõstatati üles nüüdseks ligi kolm aastat tagasi. Hetkel on olukord selline, et Tallinna Vangla raamatukokku on tellitud 23 eksemplari eesti keelset ja 23 eksemplari vene keelset üleriigilist ajalehte „Postimees“. Teisi ajalehti ega ajakirju tellitud ei ole. Seega on tellitud 46 eksemplari ajalehti, aga Tallinna Vanglas on kahes eelvangistushoonetes kokku 146 kambrit ja vangistusosakonnas on 53 kambrit.

Eluosakondades viibivad kinni peetavad saavad raamatukogus ajalehti lugemas käia vastavalt graafikule⁷⁹. Eelvangistushoonetes viibivad kinni peetavad isikud peavad ajalehtede saamiseks esitama taotluse ning vastavalt alates 2008 aasta jaanuarist kehtima hakanud graafikule tuuakse ajalehti kaks korda nädalas. Kuna raamatukokku tellitud ajalehtede kogus on arvestades vangla suurust ebapiisav, siis seega ei ole võimalus lugeda värskaid ajalehti ja ajakirju siiani tagatud.

Kontaktisikuna töötades kuuleb lõputöö autor sageli kinni peetavate isikute palvet anda neile ajalehti või ajakirju lugemiseks. Autori arvates peaks vangla üritama mõne ajalehe väljaandjaga kokkulepet sõlmida, et näiteks jaemüüki suunatud ajalehtede alles jäämise korral võiks need saata vanglasse. Kinni peetavad isikud saaksid neid lugeda küll paari päevase hilinemisega, aga see oleks kindlasti parem kui see, et neile pole midagi lugemiseks anda.

Arvestades vangistuse eesmärke, milleks on tagada isiku sotsialiseeritus, oleks hädavajalik võimaldada kinni peetavatel isikutel olla kursis nõ „väljas toimunuga“. Seda just päevakajalisi artikleid, uudiseid jne regulaarselt lugedes. Ajalehtede lugemise tagamine on oluliselt tähtsam ja laiema tähendusega kui see esmapilgul võib paista.

⁷⁸ Õiguskantsleri Tallinna Vangla kontrollkäiku kokkuvõttev kiri nr 7-2/050090/00502235.

⁷⁹ Tallinna Vangla raamatukogu kasutamise graafik 02.01.2008-01.07.2008, mille kohaselt 1., 2. ja 3. sektsioon saavad raamatukogu teenust kasutada kaks korda kuus ja 4. sektsioon igal nädalal.

2.7 Hügiesen ja hügieenitarbed

2005 aasta kontrollkäigu raames tutvus õiguskantsler eluosakonnas viibivate kinnipeetavate olmetingimustega ning leidis, et sooja vee puudumise tõttu on kinnipeetavatel raskusi oma riiete pesemise ja isikliku hügieeni tagamisega.⁸⁰ Direktori asetäitja poolt koostatud vangla poolses vastuskirjas selgitatakse, et kinnipeetavatele on antud võimalus taotleda tasu eest isiklike riiete pesemist⁸¹ Tallinna Vangla pesumajas⁸².

Kinni peetavad isikud, kellel pole isikuarvel raha, kasutavad saunas olemise aega riiete pesemiseks või teevad kambris veekeedukannuga sooja vett. Need aga pole head lahendused, kuna saunas viibimise aeg on limiteeritud, ning arvestatud on üksnes isiku enda pesemise ajaga. Kui mitmes kambris tehakse korraka sooja vett, siis tekib suur koormus elektrijuhtmetele, mis on väga ohtlik. Autori arvates võib see olla üks põhjus, miks järkjärgult kinnipeetavaid riietatakse vangla poolt väljastatavatesse riietesse. Sellega on tagatud kõikide kinnipeetavate võrdne kohtlemine. Riided annab vangla ja nende eest ka hoolitseb vangla.

Sama arutelu raames avaldas õiguskantsler arvamust, et üks kord kvartalis hügieenitarvete jagamine kinnipeetavatele, kellel puuduvad endal rahalised vahendid, on ilmselgelt ebapiisav. Vangla vastas, et Tallinna Vanglas väljastatakse hügieenitarbeid kinni peetavale isikule (st süüdimõistetule ja vahistatule), kes esmakordselt võetakse vanglasse vastu ja kellel puuduvad isiklikud hügieenitarbed ning vastavalt justiitsministeeriumi seisukohale väljastatakse kord kvartalis hügieenipakke kõigile süüdimõistetutele olenemata nende isikuarvel olevast summast.

Alates 2007. a. augustist, mil Tallinna Vanglasse saabuva kinni peetava isikuga hakkas tegelema konkreetselt üks kontaktisik, antakse saabuvatele kinni peetavatele isikutele vajadusel esmane hügieenitarvete pakk, mis sisaldab wc-paberit, ühekordseid žilette, ihupesuseepi, hambapastat ja –harja. 2007. aastal jagati hügieenipakke vastavalt Justiitsministeeriumi suulisele seisukohale kord kvartalis vaid neile kinnipeetavatele, kelle isikuarvel puudusid

⁸⁰ Õiguskantsleri Tallinna Vangla kontrollkäiku kokkuvõttev kiri nr 7-2/050090/00502235.

⁸¹ Autori märkus: hetkel on kehtiv hinnakiri, mille kohaselt 1 kg pesu pesemise eest tuleb maksta 6 krooni.

⁸² Tallinna Vangla 08.06.2005 vastus õiguskantsleri esindajate kontrollkäigule, kiri nr 1-12/2967-3.

rahalised vahendid. Alates käesolevast aastast jagatakse kvartali esimese kuu esimesel poolel hügieenipakke kõigile, kes on sel hetkel süüdimõistetud staatuses.

Alates 2007. aasta oktoobrist muutus vahistatutele pakkide kaudu lubatud esemete loetelu ehk välja jäeti õigus saada hügieenitarbeid. Seega tuleks nüüd ka vahistatutele hakata jagama hügieenitarbeid. Samas on jäetud täiesti lahtiseks antud küsimuse regulatsioon, mille järgi peaks neid jagama. Võrreldes süüdimõistetutega on vahistatutel võimalik nende isiklikule vanglasisesele arvele laekuvaid summasid täies ulatuses kasutada ning Tallinna Vanglas võimaldatakse vahistatutele kauplusest ostude tegemist üldjuhul kord nädalas (süüdimõistetutele kord kahe nädala jooksul).

Nüüd tekib aga küsimus, et miks peaks vahistatuid omavahel erinevalt kohtlema, et kui me süüdimõistetute puhul ei lähtu isikuarvel oleva summa suurusest ja olemasolust, siis miks peaksime seda vahistatute puhul tegema? Seega kui me vahistatute puhul isikuarvet ei vaata, siis järelduseks oleks see, et me jagame hügieenipakke kõigile ning seda seisukohta toetab ka autor.

Siinkohal tahaks autor juhtida tähelepanu asjaolule, millele õiguskantsler ei ole tähelepanu pööranud. Naissoost kinni peetavatel isikutel on iga kuu teatud aeg, mil vajatakse võimalusi isikliku hügieeni eest hoolitsemiseks rohkem kui ülejäänud ajal. Probleem on aga selles, et kui kambris ühelgi vahistatul pole piisavalt raha veekeedukannu ostmiseks kauplusest, siis selles kambris puudub sooja vee tegemise võimalus ning seeläbi isikliku hügieeni eest hoolitsemine on raskendatud⁸³. Seni kuni puudub Tallinna Vanglas võimalus kambritesse sooja vee saamiseks pakub autor välja, et vangla võiks veekeedukanne laenutada samal põhimõttel nagu suveajaks antakse kõikidesse eelvangistushoone kambritesse ventilaatoreid.

2.8 Ostutšekk vangla kauplusest

2005. aasta kontrollkäigu raames toimus kinni peetavate isikute vastuvõtt. Ühe probleemina kurtsid kinni peetavad isikud, et kauplusest ostetud asjade kohta ei väljastata tšekki. Antud probleemile vastas Tallinna Vangla direktor, et kaupluse osas on toimumas hange ja

⁸³ Autori märkus: saunas saab end pesta üldistel alustel vastavalt graafikule üks kord nädalas.

lepingusse on võimalik panna sisse punkt, mis käsitleb ka tšekkide väljastamist. Kontrollkäik toimus aastal 2005. Käesoleva ajani ei väljasta Tallinna Vangla territooriumil kaupluse teenust pakkuv firma ostetud kaupade kohta tšekke.

Kuigi kui arutleda teemal, mida annab tšekk ostjale, siis autor arvab, et tšekk on väga vajalik tõestamiseks, et kaup kuulub talle ja mitte kellelegi teisele. Miks on vajalik isikutel seda tõestada? Seda päris mitmes olukorras. Esiteks läbiotsimistel sageli kontrollitakse, et kõik isikud tarbiksid vaid neile kuuluvaid asju ja esemeid. Teiseks paigutatakse isikuid ümber nii vangla siseselt kui ka vanglate vaheliselt ja kui tšekkidega oleks tuvastatavad isikule kuuluvad osad asjad, siis oleks tunduvalt vähem vaidlusi teemal, et keegi võttis kellegi teise asja.

Kauplusest antavad ostutšekid kergendaksid valvurite, kes läbiotsimistel ja ümberpaigutamisel kontrollivad kinni peetatele kuuluvaid esemeid, tööd. Samuti ka kontaktisikute tööd, sest kontaktisik on see, kes peab kahtluse korral minema vangla territooriumil asuva kaupluse töötajatelt paluma, et nad arhiivist otsiksid välja konkreetse isiku poolehed, et nende kaudu tuvastada eseme või asja kuulumist konkreetsele kinni peetavale isikule.

Huvitav oleks teada, miks ei ole õiguskantsler sellisele olulisele asjale tähelepanu rohkem pööranud? Ometigi on tegemist inimeste jaoks oluliste varaliste õiguste tagamisega (kui isik ei suuda tõendada, et ese kuulub talle, siis see võetakse temalt ära). Autor on arvamusel, et kui toimuks tihedam koostöö vangla ja õiguskantsleri kantselei vahel, siis oleks antud küsimus juba ammu oma lahendi leinud ehk täpsemalt öeldes – väljastataks vangla kauplusest ostutšekke nagu väljaspool vanglat eksisteerivates kauplustes.

2.9 Kinnipeetavate liikumine

2007 aasta jaanuaris saatis õiguskantsler soovitusel õiguspärase ja hea halduse tava järgimiseks justiitsministrile ja Tallinna Vangla direktorile. Probleemiks oli Tallinna Vangla kodukorras sisalduv nõue, et väljaspool kambrit või oma osakonda liikudes peab kinni peetav isik asetama käed seljale ristatult. Õigusliku analüüsi tulemusena juhtis õiguskantsler tähelepanu sellele, et nimetatud nõue kaldub oma iseloomult põhiseaduses sätestatud

isikupuutumatus ning vaba eneseteostuse piiranguks ning seetõttu ei pruugi kõnealuse tingimuse kehtestamine seadusest tuleneva volitusega kodukorra tasemel olla lubatav.

Õiguskantsler möönis, et tegemist võib olla vangla julgeoleku tagamiseks vajaliku piiranguga ning et nõude, kanda käsi ristatult selja taga, näol ei ole tegemist eriti intensiivse põhiõiguste riivega. Siiski tegi ta Justiitsministeeriumile ettepaneku analüüsida koostöös vanglatega piirangu põhiseaduspärasust ning vajadusel täiendada vastavalt vangistusseadust.⁸⁴ Tallinna Vangla vastas, et tegemist on vangla julgeolekut silmas pidades ülimalt vajaliku nõudega ning nõude seaduslik alus tuleneb vangla arvates VSKE § 8 lg-st 1, mille kohaselt on kinni peetavatel isikutel õigus vabalt liikuda vaid oma osakonna piires.

Autor on arvamisel, et kuivõrd liikumine punktist A punkti B vangla territooriumil ei võta aega rohkem kui mõni minut, ei saa selle aja vältel käte seljal ristatuna hoidmine (v.a tervislikel vastunäidustustel) valmistada mitte mingeid kannatusi ega alandada kedagi. Kuna õiguskantsler tegi vanglale ettepaneku Justiitsministeeriumiga analüüsida piirangu vajalikkust, siis Tallinna Vangla peaks uuesti antud teema tõstatama, sest tegemist on vangla seisukohast olulise piiranguga, mis võiks selguse huvides ja õiguskantsleri seisukohti arvestades olla sätestatud vangistusseaduses.

2.10 Kinni peetavate isikute helistamine

Mitmetel kordadel on kinni peetavad isikud pöördunud õiguskantsleri poole kaebustega seoses helistamisega, et neil ei lastud helistada neile sobival päeval või ei võimaldatud lisakõnesid kaitsjale. Üldjuhul õiguskantsler ei ole tuvastanud kinni peetavate isikute õiguste rikkumist, sest Tallinna Vangla tegevus on olnud kooskõlas seaduste ja teiste õigusaktidega. Viimastel aegadel esitatud kaebused aga on olnud seotud meelepärase kõnekaardi ostmise ja vastaja arvel helistamise võimaluse puudumisega ning neil kahel teemal on oma seisukohad avaldanud nii õiguskantsler kui ka kohus.

⁸⁴ Autori märkus: alates 01.06.2008 jõustub vangistusseaduse muudatus, millega antakse seaduslik alus vanglatele seadusesse sõnaselgelt kirjutamata piirangute kohaldamiseks kui see tuleneb vangistusseaduse mõttest, vastab inimväärikuse põhimõtetele ning on vajalikud julgeoleku tagamiseks. Täpsemalt loe kriminaalhooldusseaduse, vangistusseaduse ja kohtute seaduse muutmise seadusest koos seletuskirjaga.

Eelvangistushoones helistamist reguleerib Tallinna Vanglas graafik, mille direktor kinnitas oma 07.07.2005 käskkirjaga nr 29⁸⁵. Selle käskkirja kohaselt võimaldatakse kõigile eelvangistushoonetes ja kartseris viibivatele kinni peetavatele isikutele vähemalt üks kord nädalas telefoni kasutamist. Ei ole piiratud kõnede arvu, küll aga on piiratud telefoni kasutamise aeg (tööpäevadel kell 8-17 ja kestvusega kuni 10 minutit). Lisaks on graafikusse jäetud reedese päeva pealelõuna, mil antakse telefoni kasutamise võimalus neile kinni peetavatele isikutele, kes oma graafikujärgsel päeval ei saanud helistada kuna olid kohtus või uurimistoimingutel või lihtsalt mingitel põhjustel vajavad lisakõnet.

Tallinna Vanglas viibinud vahistatu kirjutas õiguskantslerile avalduse, milles märkis, et tal ei võimaldata osta vangla kauplusest meelepärast telefonikaarti ning helistamist vastaja arvel piiratakse vangla poolt. Õiguskantsler algatas menetluse, mille tulemusena kirjutas soovitus vanglale õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks ning võimaldada vahistatutel vastaja arvel helistamist ja laetavate telefonikaartide soetamist.⁸⁶

Alates 04.04.2007 on tagatud Tallinna Vanglas vahistatutele vastaja arvel helistamise võimalus ja alates suve lõpust on võimalik Tallinna Vanglas kasutusel olevaid Turbo-kõnekaarte panga vahendusel laadida. Ametnikega, kes teostavad eeluurimishoonetes telefonikõnesid kinni peetavatele isikutele, vesteldes selgus, et väga vähesed kinni peetavad isikud kasutavad vastaja arvel helistamist. Küll aga kasutatakse võimalust kõnekaarte laadida ning kuna ametnik ei tohi nõuda füüsilise kõnekaardi olemasolu ega kirjutada kasutatava kõnekaardi pin-koodi üles, siis kasutatakse väga mitmete isikute poolt sama kõnekaardi pin-koodi (antud väidet vangla faktiliselt tõestada ei saa, seda saab autor väita vaid telefonikõnesid läbiviivate ametnike mälule viidates). See aga tähendab, et mõne kinni peetava isiku lähedaste kulul helistavad väga paljud teised. Antud situatsioon on ohtlik vangla julgeolekule ja kinni peetavale isikule, keda selliselt ära kasutatakse. Paraku on selliste olukordade tuvastamine äärmiselt keeruline, aga jõudumööda vanglaametnikud sellega tegelevad.

⁸⁵ Tallinna Vangla direktori 07.07.2005.a käskkiri nr 29 „Vangistusosakonnas eelvangistuses viibivatele, ajutiselt kambritesse ja kartserisse paigutatud kinni peetavatele isikutele telefonikõnede võimaldamine“.

⁸⁶ Õiguskantsleri soovitus Tallinna Vanglale õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. Märts 2007. Arvutivõrgus nähtav: <http://www.oiguskantsler.ee/files/241.pdf> (04.01.2008). Antud teemat on käsitletud ka Riigikohtu halduskolleegium oma otsuses nr 3-3-1-103-06, kus on sõnaselgelt välja öeldud, et VangS § 28 lg 2 ja § 96 lg 2 ei keela kinnipeetaval ega vahistatul helistada vastuvõtja arvel või laetava kõneajaga kõnekaardiga. Arvutivõrgus nähtav: <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-103-06> (25.02.2008)

3. UURIMISANDMETE ESITAMINE JA ANALÜÜS

Käesoleva lõputöö raames läbiviidud küsitluse eesmärgiks oli välja selgitada vanglaametnike üldine teadlikkus õiguskantslerist, tema pädevusest, ülesannetest ning suhtumine tema poolt tehtud ettepanekutesse. Püstitatud eesmärgi täitmiseks viis lõputöö autor läbi kvantitatiivse uuringu, mille kokkuvõtte peaks kirjeldama olukorda ning koos eelmises peatükis käsitletud õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekute ja soovitude koondkokkuvõttena pakkuma lahendusi.

Küsitlus viidi läbi 2007 aasta novembrikuu viimastel päevadel poolstruktureeritud küsitluslehtede⁸⁷ abil. Küsitlused oli koostatud eesti ja vene keeles. Küsitluste täitjateks olid valitud inspektor-kontaktisikud, vanemvalvurid ja valvurid, sest nende tööd mõjutavad eeldatavalt õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekud ja soovitusel kõige enam. Ametnikelt küsiti arvamust käesoleva lõputöö teises peatükis käsitletud mõningate ettepanekute kohta.

Küsitleda püüti võimalikult paljusid nimetatud ametikohtadel töötavaid ametnikke. Erinevatel põhjustel keeldus 21 ametnikku. Kokku jõuti küsitleda 60 ametnikku. Iga küsitluslehe täitjaga suheldi individuaalselt. See tähendab, et ühelegi küsitluse täitjale ei antud võimalust kolleegidega suhtlemiseks, interneti kasutamiseks vms. Kõik vastasid ühtsetel alustel. Eelnevalt informeeriti täitjaid küsitluse eesmärgist, anonüümsusest ja vastamise korrast⁸⁸.

Küsitluslehti täideti eesti ja vene keeles, osad ametnikud aga keeldusid erinevatel põhjustel

	eesti keeles	vene keeles	kokku vastas	keeldus
kontaktisikud ⁸⁹	17	-	17	3
vanemvalvurid	6	-	6	2
8 h valvurid	10	-	10	3
12 h valvurid	21	6	27	13

⁸⁷ Lisa nr 1 – eesti keeles ja lisa nr 2 – vene keeles.

⁸⁸ Täpsustus: autor palus küsimustele vastata järjest, st kui hetkel mõne küsimuse (nt õiguskantsleri pädevus või milliseid ettepanekuid on teinud) vastus ei meenu, siis hiljem seda sinna ei kirjuta.

⁸⁹ Autori täpsustus: kontaktisikud = inspektor-kontaktisikud. 8 h valvurid = valvurid, kes töötavad reeglina esmaspäevast reedeni kell 8-17. 12 h valvurid = valvurid, kes töötavad 12-tunniste vahetustega graafiku alusel

3.1 Üldisemad teadmised õiguskantslerist

Õiguskantsleri pädevusest oskasid kontaktisikutest kõik nimetada kahte kuni nelja õiguskantsleri ülesannet. Vanemvalvuritest vaid üks ja päevavahetuse valvuritest paar oskasid nimetada põhiseaduslikkuse järelevalve funktsiooni. 12 h valvuritest oskasid mõned ametnikud nimetada normikontrolli ja põhiõiguste ja –vabaduste kaitse funktsiooni.

Info õiguskantsleri tegevusest jõuab ametnikeni väga ebaühtlaselt

	regulaarselt	%	midagi olen kuulnud	%	mitte midagi pole kuulnud	%
kontaktisikud	7	41 %	9	53 %	1	6 %
vanemvalvurid	-	-	2	33 %	4	67 %
8 h valvurid	1	10 %	4	40 %	5	50 %
12 h valvurid	1	4 %	11	41 %	15	55 %
kokku	9	15 %	26	43 %	25	42 %

Tabelist on väga selgelt näha, et valvuriteni info õiguskantsleri tegevuse kohta ei jõua. Need, kes olid midagi kuulnud, ütlesid, et info pärineb põhiliselt koolist (enamus omandab hetkel vanglaametniku kutset). Huvitav asjaolu on see, et osad ametnikud kirjutasid, et said infot e-maili teel ja koosolekutelt, samas aga 42% vastanutest pole mitte midagi õiguskantsleri tegevustest kuulnud.

Küsimusele – milliseid ettepanekuid olete kuulnud, et õiguskantsler on teinud, vastasid kontaktisikud: kõned vastaja arvel, kõnekaartide laadimine, sotsiaalsete sidemete säilimise eesmärgil markide ja ümbrike saatmine kirjaga, kirjatarbed kartseris, arvuti kasutamine. Vanemvalvurid ja 8 h valvurid ei osanud midagi nimetada. 12 h valvurid nimetasid probleemidena, millele õiguskantsler on tähelepanu pööranud: ülerahvastatus, ametnike riigikeele oskuse vähesus, kinnipeetavate olmetingimuste ja töötajate töötingimuste halb olukord. 72 % küsitluslehtede täitjatest (kontaktisikuid 9, vanemvalvureid 4, 8 h valvuritest 9 ja 12 h valvuritest 21) jättis antud küsimusele vastamata. Sellest võib järeldada, et nad pole õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekuid kuulnud.

Ettepanekute praktikas rakendumise kohta arvasid 23 % vastanutest, et ettepanekud on rakendatavad koheselt ning 35 % leidis, et realiseeritavad aga mitte päris kohe ja 2 %-le tundus, et need ei ole praktikas teostatavad. Ülejäänud 40 % ei vastanud küsimusele. Küsitluslehte täitnud ametnikest, kes pole mitte midagi õiguskantsleri ettepanekutest kuulnud (nagu eelnevalt märgitud), avaldas iga kuues arvamust, et õiguskantsleri poolt tehtavad ettepanekud on teostatavad. Sellest võib järeldada, et ametnike silmis on õiguskantsleri autoriteet kõrge ning tema tegemiste ja seisukohtade õigsusesse usutakse.

Vastanutest 27 % arvas, et õiguskantsleri ettepanekud ja soovitusel on tema igapäevast tööd mõjutanud. 20 % vastas, et pigem on mõjutanud ning 13 % arvas, et pigem ei ole mõjutanud. Põhjuseks nimetati, et ametnik peab õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekuid järgima. Samuti avaldati arvamust, et „tänu“ õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekutele lastakse töölt lahti kaua aega töötanud ja suurte praktiliste töökogemustega valvureid, kes ei oska eesti keelt ning nüüd ei ole enam töötajaid, kes uusi tööle tulevaid praktiliste tööskesteta noori välja õpetaks. Küsimusele ettepanekute mõju kohta ametnike tööle väitsid vastanutest 5 %, et õiguskantsleri ettepanekud ei ole tema tööd mõjutanud. 35 % küsitluslehte täitnud ametnikest jättis antud küsimusele vastamata.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kontaktisikud, kelle ametikohal on kõrghariduse nõue, on suhteliselt hästi kursis õiguskantsleri pädevuse ja ülesannetega, mis võivad mõjutada vanglas viibivate isikute eluolu. Samas vanemvalvurid ja valvurid ei ole kursis õiguskantsleri tegemistega ning see on halb, sest õiguskantsleri poolsed ettepanekud, soovitusel ja avaldatud seisukohad mõjutavad otseselt ka nende tööd ehk nad peaksid oma igapäevatoos tehtud ettepanekute ja seisukohtadega arvestama.

3.2 Arvamused osade ettepanekute kohta

Edasiste küsimustega üritas lõputöö autor välja selgitada vanglaametnike suhtumise õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekutesse.

1. Õiguskantsleri poolt läbiviidud menetluse tulemusena tegi ta ettepaneku viia üks peapetsialist madalamale ametiastmele seoses riigikeele ebapiisava oskusega. See ettepanek täideti. Mida sellest arvate?

	õige		pigem õige		pigem vale		vale		ei vastanud	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	9	53 %	5	29 %	3	18 %	-	-	-	-
vanemvalvurid	3	49 %	1	17 %	1	17 %	1	17 %	-	-
8 h valvurid	1	10 %	5	50 %	1	10 %	-	-	3	30 %
12 h valvurid	9	33 %	13	48 %	3	11 %	1	4 %	1	4 %
kokku	22	37 %	24	40 %	8	13 %	2	3 %	4	7 %

Põhiliseks nõustumise põhjuseks nimetati riigikeele oskamise vajadust kuna nii on nõudena sätestatud ja kogu dokumentatsioon (sh seadused, korraldused, käskkirjad, vastuskirjad jms) on eesti keelne. Mittenõustujad arvasid, et ametnikule oleks pidanud keeltekoostise pakkuma⁹⁰. Üldiselt võib öelda, et vastajad peavad riigikeele oskuse nõuet väga tähtsaks.

2. Vangistusse saabuvad isikud tutvuvad vangistust reguleerivate õigusaktidega üldjoontes iseseisvalt. Õiguskantsler on avaldanud arvamust, et lisaks võiks kinnipeetavatele õigusakte suuliselt tutvustada. Kas Teie arvates saavad kinni peetavad isikud õigusakte lugedes neist piisavalt aru või tuleks neile lisaks suuliselt selgitada?

	jah, saavad aru		osadele lisaks		kõigile lisaks		ei vastanud	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	3	18 %	11	64 %	3	18 %	-	-
vanemvalvurid	1	17 %	4	66 %	1	17 %	-	-
8 h valvurid	-	-	8	80 %	2	20 %	-	-
12 h valvurid	5	18 %	14	52 %	7	26 %	1	4 %
kokku	9	15 %	37	62 %	13	22 %	1	1 %

Tabelist selgub, et ametnike arvates sõltuvalt kinnipeetavast tuleks lisaks paberikandjal antud vangistust reguleerivatele õigusaktidele neid ka suuliselt selgitada⁹¹. Sellest omakorda võib järeldada, et ametnike arvates ei ole kinni peetavaid isikuid võimelised iseseisva

⁹⁰ Autori märkus: tegelikult pakutigi, aga vastajad seda ei teadnud. Küll aga ütlesid nad, et kui ametnik koostise abil keelt ära ei õpi, eks siis peab ikka madalamale ametikohale viima.

⁹¹ Lisaks vaata eespool ptk 2.4.

õigusaktidega tutvumise käigus piisavalt omandama teadmisi oma õigustest ja kohustustest kinnipidamisasutuses viibimisel.

Kui aga ametnikelt küsida, et kui sageli pöörduvad kinni peetavad isikud nende poole palvega selgitada mõne õigussätte sisu, siis vastustest on selgelt arusaadav, et kinni peetavad isikud küsivad ametnikelt selgitusi. See näitab aga kinni peetavate isikute huvi oma õiguste ja kohustuste vastu.

	pidevalt		sageli		vahest harva		väga harva		ei olegi		ei vastanud	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontakt-isikud	-	-	6	35 %	8	47 %	2	12 %	1	6 %	-	-
vanem-valvurid	1	17 %	2	33 %	1	17 %	2	33 %	-	-	-	-
8 h valvurid	1	10 %	3	30 %	1	10 %	3	30 %	2	20 %	-	-
12 h valvurid	-	-	5	19 %	7	26 %	9	33 %	5	19 %	1	3 %
kokku	2	3 %	16	27 %	17	28 %	16	27 %	8	13 %	1	2 %

Järgnevalt küsiti ametnikelt, kui sageli on neil raskusi kinni peetavate isikute poolt esitatud õigusalastele küsimustele vastamisel. Vastajatest 37 % ütles, et vahest harva, 23 % väitsid, et väga harva ning 25 % ei esinenud raskusi. 5 % jätsid küsimusele vastamata. Antud protsendid näitavad ilmekalt, et kui kinni peetavad isikud pöörduvad (nagu eelnevast tabelist näha suhteliselt sageli) õigusaktide sisu mõistmiseks ametnike poole, siis on ametnikud pädevad neile vastama. Sellest omakorda on võimalik järeldada, et ametnike õigusalaste teadmiste tase on suhteliselt kõrge või vähemalt nad ise hindavad oma teadmisi selliselt.

- Järgnevad küsimused olid distsiplinaarrikkumiste ja –menetluse kohta. Esimene tabel näitab vastuseid küsimusele, kas distsipliinirikumist märgates tuleks reageerida sellele ettekande kirjutamisega?

	alati		peaaegu alati		vahest		oleneb ...		ei vastanud	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	5	29 %	-	-	1	6 %	11	65 %	-	-
vanemvalvurid	1	17 %	2	33 %	1	17 %	2	33 %	-	-
8 h valvurid	3	30 %	1	10 %	2	20 %	4	40 %	-	-
12 h valvurid	1	4 %	10	37 %	-	-	15	55 %	1	4 %
kokku	10	17 %	13	21 %	4	7 %	32	53 %	1	2 %

Kuna vastusevariandina oli välja pakutud „oleneb olukorrast ja rikkumisest“, siis järgnevalt paluti kirjeldada olukordi, mil ei tuleks kirjutada ettekannet. Peamise põhjusena mitte kirjutada ettekannet pakuti, et siis kui kinnipeetav isik viibib esimesi päevi vangistuses, tunnistab oma tegu ja kahetseb seda ehk enamus ametnikke piirdus sellisel juhul rikkumist märgates vaid suulise hoiatuse tegemisega. Samas need 10 ametnikku, kes vastasid, et ettekanne tuleks kirjutada alati, põhjendasid oma seisukohta nii, et ega igale ettekandele ei pea järgnema distsiplinaarmenetlus ja -karistus, osad ettekanded on informatiivsed. Lõputöö autori arvates on viimane igati õige suhtumine, sest vangla ja kogu ühiskonna julgeoleku huvides tuleks iga tegevus või tegevusetus fikseerida.

Distsiplinaarmenetluse läbiviimisel tuleb järgida haldusmenetluse põhimõtteid ja neist üks on uurimispõhimõte, mis tähendab, et menetlust läbi viies on haldusorgan kohustatud välja selgitama kõik menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud ja vajadusel koguma selleks tõendeid omal algatusel. Distsiplinaarmenetluste läbiviijatel on sageli tõe väljaselgitamiseks vaja tunnistajatelt täpsustavaid seletuskirju küsida. Kui sageli aga küsitakse seletust ametnikelt? Järgnev tabel näitab kui paljudelt neist küsitletud 60-st ametnikust on lisaseletusi soovitud.

	ei olegi		mõnikord		sageli		pidevalt		ei vastanud	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	5	29 %	10	59 %	2	12 %	-	-	-	-
vanemvalvurid	1	17 %	3	50 %	2	33 %	-	-	-	-
8 h valvurid	6	60 %	4	40 %	-	-	-	-	-	-
12 h valvurid	5	19 %	16	59 %	4	15 %	-	-	2	7 %
kokku	17	29 %	33	55 %	8	13 %	-	-	2	3 %

Antud tabelist nähtub, et 29 % vastanutest ei ole kordagi lisaseletust küsitud. Selle põhjuseid võib olla mitmeid: ametnik pole olnud rikkumise toimumise juures või ei ole kirjutanud ettekannet või ametnik on tunnistajaks olles koheselt ettekandele lisanud omapoolse põhjaliku seletuskirja vms. Vastanutest rohkem kui pooltelt üksikutel kordadel lisaseletuste küsimine näitab, et menetlejad üritavad toimunud intsidendis kõik tähtsust omavad asjaolud välja selgitada, kuulates selleks vajadusel ametnikke ka täiendavalt või tunnistajana üle.

Järgnev küsimus, distsiplinaarkaristuse määramise käskkirjadel oleva nn kooskõlastusringi kohta, oli suunatud kontaktisikutele, aga sellele vastasid teisedki ametnikud. Siiski toob autor esile, et küsitluslehte täitnud kontaktisikutest eranditult kõik pidasid seda vajalikuks. Vastanud kontaktisikutest 3 avaldasid lisaks arvamust, et kooskõlastajaid on liiga palju. Antud vastused kinnitavad, et kuigi tegemist on asjaajamist keerulisemaks ja aeganõudvamaks muutva asjaga, suhtutakse sellesse positiivselt.

4. Järgnevalt uuris autor ametnikele seadusega antud õiguse – kinni peetavate isikute ja nendele kuuluvate esemete ning kambrite läbiotsimise õiguse rakendamise kohta. Esiteks küsiti, kui sageli otsitakse kinni peetavaid isikuid läbi?

	iga päev/vahetus		vahest harva		peaaegu ei otsigi		ei otsigi	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	5	29 %	6	35 %	2	12 %	4	24 %
vanemvalvurid	2	33 %	2	33 %	-	-	2	34 %
8 h valvurid	2	20 %	2	20 %	1	10 %	5	50 %
12 h valvurid	5	19 %	13	48 %	-	-	9	33 %
kokku	14	24 %	23	38 %	3	5 %	20	33 %

Järgmine tabel kajastab vastuseid küsimusele kui sageli võtate osa kambrite või vangla territooriumi läbiotsimisest?

	iga päev/vahetus		mõned korrad kuus		ei võtagi osa	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	7	41 %	9	53 %	1	6 %
vanemvalvurid	3	50 %	1	17 %	2	33 %
8 h valvurid	1	10 %	1	10 %	8	80 %
12 h valvurid	4	15 %	15	55 %	8	30 %
kokku	15	25 %	26	43 %	19	32 %

Nendes mõlemas tabelis on läbiotsimistest osavõtmise üldprotsent madal seoses sellega, et enamuses on Tallinna Vanglas kinni peetavad isikud meessoost aga 63 % küsitluslehe täitjatest olid naissoost. Seadus sätestab, et isikute läbiotsimist võivad teostada vaid samast soost isikud. Asjade, esemete, kambrite ja territooriumi läbiotsimist võivad teostada kõik ametnikud, aga Tallinna Vanglas on üldjoontes välja kujunenud kirjutamata tava, et läbiotsimist teostavad meessoost ametnikud (välja arvatud naissoost kinni peetavate isikute läbiotsimist).

Läbiotsimiste kohta tuleb alati koostada läbiotsimise akt ning juhul, kui võeti ära mingeid esemeid, siis tuleb akti märkida esemete nimetus, kirjeldus ja ettepanek esemetega edasiseks toimetamiseks. Mida aga arvasid ametnikud läbiotsimise akti koostamise kohustusest, on kokkuvõtlikult toodud järgnevasse tabelisse.

	õige		alati pole see vajalik		ei pea seda õigeaks		ei vastanud	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
kontaktisikud	17	100 %	-	-	-	-	-	-
vanemvalvurid	3	50 %	3	50 %	-	-	-	-
8 h valvurid	9	90 %	1	10 %	-	-	-	-
12 h valvurid	20	74 %	6	22 %	-	-	1	4 %
kokku	49	82 %	10	16 %	-	-	1	2 %

Nagu näha, siis mõningad ametnikud ei pidanud akti koostamise kohustust alati vajalikuks. Nendel 16 %-l paluti vabas vormis kirjutada küsitluslehe vabale pinnale, et millal nad ei koosta akti. Nad vastasid, et nende arvates pole akti vaja kirjutada kui ära võetakse vaid prügi.

Lisaks sellele, et äravõtmise aktile tuleb kirjutada ettepanek äravõetud esemetega edasiseks toimiseks tuleb ka otsustada, mida teha leitud keelatud esemetega. Sellele küsimusele vastati järgnevalt: kontaktisikute poolt mainiti julgeolekuosakonda andmist 5 korral, kinni peetavate isikute isiklike asjade lattu andmist kui eseme omanik on teada nimetati 6 korral, vanglale kuuluva vara vastavasse osakonda tagastamist nimetati 2 korral ning hävitamist nimetati 10 korral. Vanemvalvuritest 2 ei vastanud küsimusele ja ülejäänud kirjutasid, et prügi viskavad kohe minema ning teised esemed annavad korrapidajale. 8 h valvuritest üks ütles, et annab esemed julgeolekuosakonda ning teised ei vastanud küsimusele. 12 h valvuritest 9 ei vastanud küsimusele, teised nimetasid prügi äraviskamist 5 korral, lattu viimist 1 korral, korrapidajale andmist 11 korral, vanemvalvurile andmist 2 korral ning kontaktisikule 1 korral.

Antud vastustest nähtub, et üldjuhul kirjutatakse akt äravõetud esemete kohta aga vanglas puudub ühtne praktika kuidas toimida leitud ja äravõetud esemetega. Autori arvates peaks aga kindlasti praktika ühtlustuma kuna leitud esemed võivad kellelegi kuuluda (see tuleks välja selgitada), olla keelatud või vangla julgeolekule ohtlikud.

5. Lõpetuseks tundis autor huvi, kas ametnike arvates Tallinna Vanglas eksisteerivad sellised probleemid, millele õiguskantsler võiks/peaks tähelepanu pöörama?

Kontaktisikud nimetasid probleemidena: ametnike riigikeele oskuse vähesust ja hea halduse tava mitte järgimist, Tallinna Vangla arhitektuurilised iseärasused, vajadus seaduste tõlgendamise koolituste järele. Kontaktisikutest 76 % jättis antud küsimusele vastamata. Vanemvalvuritest kaks arvasid, et tuleks rohkem tähelepanu pöörata ametnike ja kinni peetavate omavahelistele keelatud suhetele ning kinni peetavate isikute poolsetele rikkumistele. Teised vanemvalvurid küsimusele ei vastanud.

8 h valvurid nimetasid samuti probleemidena kinni peetavate isikute poolseid rikkumisi, ametnike poolseid rikkumisi, keelatud suhteid, töökohustuste mittenõuetekohast täitmist töötajate vähesuse tõttu ning keelte mittevaldamist (nii eesti kui ka vene keele oskamatus). Küsitletud valvuritest pooled jätsid küsimusele vastamata. 12 h valvuritest 67 % jättis küsimusele vastamata. Teised tõid esile probleemidena ülarahvastatuse, töötajate halvad töötingimused, ametnike vähesuse, riigikeele mitte oskamise, erialase ettevalmistuse puudumise paljudel ametnikel.

Väga paljud ametnikud jätsid antud küsimusele vastamata ning sellest asjaolust jäeldab autor, et ametnikud ei oska või ei taha näha võimalikke probleeme ja rikkumisi enda ümber. Autori arvates võib üheks vastamata jätmise põhjuseks olla ka ametnike arvamus, et teiste ametnike töö kritiseerimine on midagi halba ja negatiivset.

4. KOKKUVÕTE UURIMUSTULEMUSTEST JA ETTEPANEKUD

Õiguskantsleri poolt aastatel 2004 – 2007 Tallinna Vanglale tehtud ettepanekutest tõi autor esile kümme ettepanekut ja seisukohta, mis mõjutavad või peaksid autori arvates kõige enam mõjutama ametnike tööd. Nende ettepanekute ja seisukohtade reaalse mõju ehk ametnike igapäevatõesse tekkinud muudatuste uurimise tulemusena asus autor seisukohale, et õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekud ja soovitused üldjuhul mõjutavad ametnike tööd. Kõigi ettepanekute ja soovituste järgimine ei ole olnud teatud juhtudel siiski objektiivsetel põhjustel võimalik. Ettepanekute tegemisele eelnenud menetluskäike uurides märkas lõputöö autor, et enamasti esitab õiguskantsler üksnes kirjaliku teabenõude vanglale selgituste saamiseks kuigi vastavalt õiguskantsleri seadusele on tal õigus võtta ka seletusi ja ütlusi ning teostada kontrollkäike. Käesoleva lõputöö raames käsitletud juhtumite puhul ei kasutanud õiguskantsler menetlustoimingutena seletuste ja ütluste võtmist.

Õiguskantsleri nõunikud ja vanglaametnikud saavad erinevaid koolitusi ning nende igapäevatöö on väga erinev, seepärast näevad nad ka asju erinevatest vaatenurkadest. Autor leiab, et nõunike poolt vanglas toimuva paremale mõistmisele ja vanglaametnike poolt ettepanekutest aru saamisele ning tehtud ettepanekute rakendumisele aitaksid kaasa nimetatud ametnike ühised koolitused, teabepäevad, nõupidamised ja õiguskantsleri poolt senisest enam menetluste käigus seletuste ning ütluste võtmine konkreetsete probleemide kohta juhtumiga seotud ametnikelt. Viidatud tegevused tagaksid, et õiguskantsleri ettepanekute ja soovituste sisu ja eesmärk oleksid ametnikele paremini arusaadavad ja mõjutaksid selliselt senisest enam nende igapäevatööd, mille tulemusena oleksid ka kinni peetavate isikute põhiõigused ja – vabadused efektiivsemalt kaitstud.

Autor on seisukohal, et õiguskantsler peaks menetluse algatamise tinginud avalduse piiridest vahest väljuma. Väga paljud ettepanekud ja seisukohad on üksikjuhtumi lahendamisele suunatud. Autori arvates võiks õiguskantsler teha võimaluse korral üldisemaid ettepanekuid ja vangla omalt poolt peaks püüdma tehtud ettepanekuid rohkem rakendada. Samuti võiks õiguskantsler sagedamini teostada kontrolli ettepanekute rakendumise kohta läbi järelepärimiste ning ette teatamata kontrollkäikude. Ettepanekute rakendamisele aitaks väga palju kaasa see, kui õiguskantsler teeks oma kirjadest, kus ta teeb ettepaneku või soovitusi või

avaldab seisukoha mõnes vangla eluolu puudutavas küsimuses, lühikokkuvõtted, mida vangla saaks kõigile oma töötajatele e-maili teel edasi saata ning mis oleksid piisavalt lihtsalt ja konkreetselt kirjutatud, et iga töötaja neid lugedes neid ka mõistaks.

Ettepanekute analüüsi tulemusena jõudis töö autor järeldusele, et õiguskantsleri ettepanekud ja seisukohad on vajalikud kinni peetavate isikute põhiõiguste ja –vabaduste kaitseks ning vangla poolsete rikkumiste ennetamiseks/lõppemiseks. Samas on mitmed ettepanekud ja õiguskantsleri poolt avaldatud seisukohad tänase päevani reaalse „positiivse“ lahenduseta. Siinkohal tahaks töö autor välja tuua kitsaskohad vangla töös, mis vajaksid tähelepanu.

Tallinna Vangla peaks/võiks:

1. paluda Kultuuriministeeriumil koostada nimekirja täiskasvanutele mõeldud pornograafilisi teoseid sisaldavatest ajakirjadest, et vastavalt sellele tagada kinni peetavatele isikutele võimalus omandada erootilise sisuga väljaandeid;
2. üritada üleriigiliste ajalehtede ja ajakirjade kinni peetavatele isikutele võimaldamiseks mõne kirjastusega kokkulepet sõlmida, et antaks tasuta või väiksema tasu eest realiseerimata ajalehti vanglale. See võimaldaks kinni peetavatel isikutel paari päevase hiline misega ikkagi uudistega kursis olla;
3. kaaluda kinni peetavatele isikutele isikliku hügieeni eest hoolitsemise võimaldamiseks veekeedukannude laenutamist analoogselt suveperioodil toimuvale ventilaatorite laenutamisele;
4. kinni peetavate isikute isiklike asjade kaitse eesmärgil uuesti arutama vangla territooriumil tegutseva kaupluse juhtkonnaga, et kuidas saaks vangla vahendusel ostetud kaupade eest ostutšekke väljastama hakata;
5. analüüsida koostöös Justiitsministeeriumiga kinni peetavate isikute liikumisel väljaspool neile ettenähtud osakonda või kambrit esitatud nõude, käte ristatult seljal hoidmine, põhiseaduspärasust ning vajadusel taotlema vangistusseadusesse muudatuste tegemist;
6. ühtlustama ametnike poolt avastatud, leitud või kinni peetavatel isikutelt äravõetud asjade ja keelatud esemetega toimimise praktikat, et ennetada võimalikke rikkumisi.

Lõputöö raames läbiviidud küsitluse tulemusi analüüsides mõistis autor, et kuigi õiguskantslerist, tema ülesannetest, pädevusest ja tegemistest teatakse suhteliselt vähe, usutakse siiski tema poolt tehtud ettepanekute õigsusesse ja rakendamise võimalikkusesse.

Tehtud ettepanekuid järgitakse vaatamata sellele, et mitte alati ei ole ametnikud õiguskantsleriga samal seisukohal. Autori arvates on mõnede ametnike negatiivne suhtumine õiguskantsleri ettepanekutesse tingitud informatsiooni vähesusest. Näiteks ettepanekuga üks peaspetsialist riigi keele nõutaval tasemel mitte oskamise eest viia madalamale ametikohale oldi enamasti nõus (37 % küsitlusele vastanud ametnikest) ning pigem nõus ettepanekuga vastanud ametnikud (40 % vastajaist) arvasid, et oleks pidanud isikule andma võimaluse keelekoolituse läbimiseks. See näitab, et kui neil oleks olnud rohkem informatsiooni ettepaneku tinginud asjaoludest, siis oleksid olnud suurem enamus ehk täpsemalt 77 % (küsitletud) ametnikest ettepanekuga täies ulatuses nõus.

Õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekute ja avaldatud seisukohtade rakendajateks on ametnikud erinevatelt ametikohtadelt. Lõputöö autor on seisukohal, et parimate tulemuste saavutamiseks peaksid/võiksid õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekuid ja seisukohti praktikas rakendavad ametnikud olla rohkem kursis õiguskantsleri tegemistega ombudsmani ja riigi ennetusametuse funktsioonide täitmisel. Autori arvates on parim moodus tööalaste muudatuste toimumisel neist arusaamiseks nende kohta koolituse saamine või kellegagi läbiarutamine. Selleks pakub autor välja, et võiks toimuda vähemalt üks kuni kaks korda aastas ümarlaua kokkusaamised õiguskantsleri kantselei ja vangla esindajate vahel. Nendes vestlusringides saaksid ametnikud arutada esilekerkinud probleeme (sh hetkel õiguskantsleri menetluses oleva kinni peetava isiku kaebuse asjaolusid), õigusaktidesse tehtud muudatusi (kuidas antud muudatust tõlgendada) ja kahe kohtumise vahepeal õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekute tagamaid. Kokkuvõtlikult aitaks eelarutamine ennetada vangla poolseid võimalikke rikkumisi ning ettepanekute sisu ja neid tinginud asjaolude mõistmine soodustaks ettepanekute rakendumist ning see omakorda tagaks kinni peetavate isikute põhiõiguste ja –vabaduste kaitse.

Autori arvates peavad kontaktisikud olema kursis nii seaduste, õiguskantsleri seisukohtade ja ettepanekute kui ka riigikohtu lahenditega. Kuna autor ise töötab kontaktisikuna, siis julgeb ta väita, et kogu vajaliku info e-mailile saamine pole piisav selle mõistmiseks ning elektroonilisel teel saabuvate kirjade hulk on igapäevaselt nii suur, et neid kõiki süviti lugeda ei jõua. Seega peaksid ümarlaua kokkusaamistest teiste ametnike hulgas osa võtma ka kontaktisikud kui kinni peetavatele isikutele esmase info andjad ja probleemide korral lahenduste leidmisel abistajad.

KOKKUVÕTE

Tallinna Vangla ülesanne on vangistuse ja eelvangistuse elluviimine ning samal ajal kinni peetava isiku suunamine õiguskuulekale käitumisele läbi rehabilitatsiooni ja õiguskorra kaitse. Ametnike kohus on järgida eksimatult seadusi ja teisi õigusakte, sest kinni peetavate isikute põhiõigusi ja –vabadusi ei tohi piirata enam kui seda lubab seadus. Kui kinni peetavale isikule aga tundub, et tema õigusi on rikutud, siis muude õiguskaitsevahendite kõrval on tal õigus pöörduda õiguskantsleri poole kuna viimasel on seadusest tulenev õigus kontrollida, kas täidesaatva riigivõimu asutused järgivad inimõigusi ja hea halduse tava. Rikkumise kahtluse korral algatab õiguskantsler menetluse. Kui rikkumist ei täheldata, siis tehakse menetluse tulemus nii avalduse kirjutanud isikule kui ka asutusele, kus isik viibis, teatavaks. Probleemi tuvastamisel õiguskantsler juhib sellele rikkumise toime pannud asutuse tähelepanu ning teeb ettepaneku puuduse kõrvaldamiseks või annab soovitusi hea halduse tava järgimiseks.

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli uurida aastatel 2004 – 2007 õiguskantsleri poolt Tallinna Vanglale tehtud ettepanekute, soovitusete ja avaldatud seisukohtade mõju kontaktisikute, vanemvalvurite ja valvurite tööle. Samuti uurida ametnike üldist teadlikkust õiguskantslerist ning küsida arvamust õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekute kohta. Lõputöö hüpoteesiks oli: õiguskantsleri ja vangla vaheline koostöö peaks intensiivistuma, sest see aitaks vanglal paremini seadusega talle pandud eesmärgi saavutada, tagaks senisest efektiivsemalt kinnipidamisasutuses viibivate isikute põhiõiguste ja –vabaduste kaitse ning ennetaks haldusorgani poolseid võimalikke rikkumisi. Eesmärgi saavutamiseks ja hüpoteesi kinnitamiseks uuriti Tallinna Vangla arhiivis leiduvaid dokumente ja viidi läbi anonüümne küsitlus kontaktisikute, vanemvalvurite ja valvurite hulgas.

Arhiivimaterjale uurides jõudis autor seisukohale, et õiguskantsleri poolt tehtavad ettepanekud võiksid olla üldisemad ja sisaldada ka täpsemaid käitumisjuhiseid. Mõnede ettepanekute puhul pole reaalselt „positiivset“ tagajärge kahjuks tänaseni. Sellest tulenevalt arvab autor, et õiguskantsler peaks sagedamini teostama ettepanekute rakendumise üle kontrolli läbi järelepärimiste ja ette teatamata kontrollkäikude. Autor on arvamusel, et aegajalt võiks õiguskantsler menetluse käigus väljuda menetluse alustamist tinginud avalduses esitatud

probleemisituatsiooni piiridest ning vaadelda asju laiahaardelisemalt ja andma üldisemaid käitumisjuhiseid.

Tallinna Vangla ametnike seas läbiviidud küsitluse tulemusi analüüsisides jõudis lõputöö autor seisukohale, et õiguskantsleri nõunikud ja vanglaametnikud lahendavad probleeme väga erinevalt. Küsitluse käigus selgus, et ametnike teadlikus õiguskantslerist ja tema poolt tehtud ettepanekute tagamaadest on väga kasin ja seepärast ei suhtuta tehtud ettepanekutesse alati positiivselt ning see omakorda töötab vastu kahe ametkonna ühisele eesmärgile – kinni peetavate isikute põhiõigusi ja –vabadusi vaid seaduses sätestatud ulatuses piirates suunata neid hea halduse tava järgides õiguskuulekale käitumisele.

Autori arvates aitaks kahe ametkonna omavahelise koostöö intensiivistumine kaasa vangla poolsete rikkumiste ennetamisele ning tagaks kinni peetavate isikute põhiõiguste ja –vabaduste parema kaitse. Koostöö vormidena pakub lõputöö autor välja kahe ametkonna ühised erialased koolitused, teabepäevad ja ümarlaua nõupidamised. Samuti oleks põhjendatud õiguskantsleri poolt senisest enam menetlustoimingutena seletuste ja ütluste võtmine ning kontrolli teostamine, kas ja kuidas on tehtud ettepanekud praktikas rakendunud.

SUMMARY

The final paper on the topic “The Influence of the Chancellor of Justice’s Proposals on the Work of Contact Persons and the Guards at the Tallinn Prison” consists of 4 chapters that have been in turn divided into sub-chapters. The paper is written in Estonian. The length of the paper is 61 pages. In the final paper, 13 acts of legislation, 10 judicial decisions, 5 draft acts with explanations, 8 literary works and another 25 sources have been used.

The aim of the final paper was to determine the prison officers’ attitude towards the Chancellor of Justice’s proposals and recommendations, and their influence on the officers’ everyday work. It was also attempted to determine the officers’ awareness of the Chancellor of Justice, his jurisdiction, and tasks.

The research objects were the proposals, recommendations, and viewpoints published in the archive of the Tallinn Prison and on the Chancellor of Justice’s homepage. The research methods were investigating the documentation and conducting a survey among prison officers – more specifically, among the inspector-contact persons, chief guards and guards – and analyzing the results of the survey.

After investigating and analyzing the materials in the archive, the author reached the conclusion that proposals and recommendations made by the Chancellor of Justice are necessary in order to protect the rights of the imprisoned persons and to prevent/stop the infringements on the prison’s behalf. At the same time, most of the proposals have been made to solve individual cases and no general recommendations/proposals have been made to solve other similar situations. This final paper covers altogether 10 proposals and viewpoints that have had the biggest influence on the officers’ everyday work.

As a result of the research paper, it became evident that although the officers’ awareness of the Chancellor of Justice and of his activity is low, his proposals are believed to be correct and are implemented. It also became evident that the attitude towards the proposals is usually positive. Based on the analysis, the author maintains that the occasional negative attitude is the result of having little information about the circumstances that elicited the proposal.

Based on the proposals made by the Chancellor of Justice and the analysis of the survey conducted, the author proposes closer collaboration between Tallinn Prison and the Chancellor of Justice: common training and meetings at the round table. The author also feels that the Chancellor of Justice should collect explanations and testimonies more often in course of the proceedings and conduct more verification visits.

KASUTATUD KIRJANDUS

Kasutatud õigusaktid

1. Eesti Vabariigi Põhiseadus. 28.06.1992. – RT 1992, 26, 349 ... RT I 2007, 33, 210.
2. Haldusmenetluse seadus. 06.06.2001, RT I 2001, 58, 354 ... 2007, 24, 127.
3. Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivne protokoll. 18.12.2002. – RT II 2006, 24, 63.
4. Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus. 16.12.1997. – RT I 1998, 2, 42 ... 2002, 63, 387.
5. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus. 13.03.2002. – RT I 2002, 29, 174 ... 2007, 44, 316.
6. Tallinna Vangla teenistujate koosseis. RTL, 14.10.2004, 133, 2046.
7. Vangistuse ja eelvangistuse täideviimise üle järelevalve korraldamine. 01.04.2003. – RTL 2003, 45, 658 ... 2007, 18, 280.
8. Vangistusseadus. 14.06.2000. – RT I 2000, 58, 376 ... 2006, 63, 466.
9. Vanglaametnike ametiastmete atesteerimismõõdud. 10.04.2003. – RTL 2003, 51, 749 ... 2007, 76, 1312.
10. Vangla sisekorraeeskiri. 30.11.2000. – RTL 2000, 134, 2139 ... 2007, 13, 192.
11. Vangla sisekorraeeskirja muutmine. 01.02.2007. – RTL 2007, 13, 192.
12. Õiguskantsleri seadus. 25.02.1999. – RT I 1999, 29, 406 ... 2007, 11, 52.
13. Õiguskantsleri seaduse muutmise seadus. 18.01.2007. – RT I 2007, 11, 52.

Kasutatud kohtulahendid

14. Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 02.11.1994 otsus nr III-4/A-6/94.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/III-4/1-6/94> (27.04.2007)
15. Riigikohtu halduskolleegiumi 01.03.2007 otsus nr 3-3-1-103-06.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-103-06> (25.02.2008)
16. Riigikohtu halduskolleegiumi 06.09.2007 otsus nr 3-3-1-40-07.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-40-07> (26.10.2007)
17. Riigikohtu halduskolleegiumi 08.02.2002 otsus nr 3-3-1-4-02.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-4-02> (02.01.2008)

18. Riigikohtu halduskolleegiumi 17.11.2003 otsus nr 3-1-1-74-03.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-74-03> (18.11.2007)
19. Riigikohtu halduskolleegiumi 22.03.2006 otsus nr 3-3-1-2-06.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-2-06> (26.10.2007)
20. Riigikohtu halduskolleegiumi 29.01.2004 otsus nr 3-3-1-81-03.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-81-03> (18.11.2007)
21. Riigikohtu halduskolleegiumi 31.05.2007 otsus nr 3-3-1-20-07.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-3-1-20-07> (26.10.2007)
22. Riigikohtu üldkogu 19.04.2005 otsus nr 3-4-1-1-05.
<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222479199> (27.04.2007)
23. Tartu Ringkonnakohtu 07.04.2004 kohtuotsus nr 2-3-48/2004.
http://kola.just.ee/docs/public/dokument_165036.pdf (26.10.2007)

Kasutatud seaduseelnõud ja seaduseelnõude seletuskirjad

24. Kriminaalhooldusseaduse, vangistusseaduse ja kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 20.03.2008.
http://www.riigikogu.ee/?page=pub_ooc_file&op=emsplain&content_type=text/html&file_id=198522 (18.04.2008)
25. Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollu ratifitseerimise seaduse eelnõu seletuskiri. 2006. http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?login=proof&password=&op=ems&system=ems&server=ragnel1&item_id=061500010 (25.04.2007)
26. Seletuskiri õiguskantsleri seaduse eelnõu juurde. 20.10.1998. Kätte saadav Riigikogu arhiivist.
27. Õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu ja seletuskiri. 2007.
http://roller.riigikogu.ee/orb.aw/class=site_search_content_grp_fs/action=showdoc&op=roller/id=199/doc=6b7881ad7bb199b22f6e9ec16503773d/063390014.html
(20.04.2007)
28. Õiguskantsleri tegevuse korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seaduse seletuskiri. 21.05.1998. Kätte saadav Riigikogu arhiivist.

Kasutatud kirjanduslikud teosed

29. Annus, T. Riigiõigus. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 2001.

30. Ernits, M. Õiguskantsler. – Juridica I, 2003, lk 14-27.
31. Mikiver, M., Põllumäe, S. Sissejuhatus õigusesse. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2003.
32. Põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjoni lõpparuanne, mis esitati Vabariigi Valitsusele 16.03.1998.a. Nähtav arvutivõrgus:
<http://www.euroskepsis.ee/ps/ps1.htm#komisjon> (25.10.2007)
33. Sarapuu, M. Kontroll võimu teostavate ametnike üle. – Juridica IV, 1997, lk 186-189.
34. Tammela, A. Kultuuriministeeriumi loal müüakse pornoajakirju erootika nime all. Pärnu Postimees, 12.04.2007. Nähtav arvutivõrgus:
<http://www.parnupostimees.ee/120407/esileht/tarbija/10073677.php> (03.01.2008)
35. Truuväli, E.-J. jt. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2002, lk 593-596.
36. Truuväli, E.-J. Õiguskantsler. – Eesti Jurist nr 1-2, 1993, lk 7. Ref teoses: Ernits, M. Õiguskantsler. – Juridica I, 2003.

Kasutatud muud materjalid

37. Justiitsministeeriumi poolt 2007. a korraldatud “Inimõiguste ja vangistusseaduse koolituse” materjalid.
38. Kultuuriministeeriumi 29.01.2008 arvamuse avaldamine haldusasjas number 3-07-974.
39. Tallinna Vangla 08.06.2005 vastus õiguskantsleri esindajate kontrollkäigule, kiri nr 1-12/2967-3.
40. Tallinna Vangla direktori 02.08.2006 käskkiri nr 54 „Vangla vahendusel isiklike vahendite arvelt ajalehtede ja ajakirjade tellimise kord“
41. Tallinna Vangla direktori 07.07.2005 käskkiri nr 29 „Vangistusosakonnas eelvangistuses viibivatele, ajutiselt kambritesse ja kartserisse paigutatud kinni peetavatele isikutele telefonikõnede võimaldamine“
42. Tallinna Vangla direktori 28.05.2007 käskkiri nr 39 „Asjade, keelatud ja leitud esemete hävitamise komisjoni määramine“.
43. Tallinna Vangla raamatukogu kasutamise graafik 02.01.2008-01.07.2008.
44. Tallinna Vangla vastus õiguskantslerile seoses ettevalmistatava kontrollkäiguga. 04.03.2005, nr 1-12/2967-1.
45. Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri märgukirjale. 22.11.2004, nr 1-12/16209-5.
46. Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri poolt tehtud ettepaneku täitmise kohta. 13.01.2005, nr 1-12/16209-7.

47. Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri teabenõudele. 06.09.2004, nr 1-12/16209-3.
48. Tallinna Vangla vastus õiguskantsleri teabenõudele 08.07.2004, nr 1-12/7898-3.
49. Õiguskantsleri 18.01.2005 kiri nr 7-4/1192 kinnipeetavale H.N., mis saadeti teadmiseks ka Tallinna Vanglale.
50. Õiguskantsleri 30.11.2004 kiri nr 7-4/1133 kinnipeetavale V.D., mis saadeti teadmiseks ka Tallinna Vanglale.
51. Õiguskantsleri aasta tegevuse ülevaated 2004, 2005 ja 2006.
<http://www.oiguskantsler.ee/index.php?menuID=17>
52. Õiguskantsleri ettepanek seoses kinnipeetavatele nende õiguste ja kohustuste tutvustamisega. 21.12.2004, nr 9-4/1273.
53. Õiguskantsleri kiri kinnipeetavale, mis edastati teadmiseks ka Tallinna Vanglale. 18.01.2005, nr 7-4/403.
54. Õiguskantsleri märgukiri Tallinna Vanglale seoses tuvastataud rikkumistega. 12.11.2004, nr 7-4/1192.
55. Õiguskantsleri poolne teabe nõudmine Tallinna Vanglalt. 31.08.2004, nr 7-4/1192.
56. Õiguskantsleri poolt 2007 a mais justiitsministrile kirjutatud soovitus nr 7-4/061713/0703177 õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. Nähtav arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee/?menuID=144> (03.01.2008)
57. Õiguskantsleri soovitus Tallinna Vanglale õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. Märts 2007. Arvutivõrgus nähtav:
<http://www.oiguskantsler.ee/.files/241.pdf> (04.01.2008)
58. Õiguskantsleri Tallinna Vangla kontrollkäiku kokkuvõttev kiri 02.05.2005 nr 7-2/050090/00502235.
59. Õiguskantsleri Tallinna Vangla kontrollkäiku kokkuvõttev kiri 16.04.2008 nr 7-7/080046/0802739
60. Õiguskantsleri ettepanek nr 5: Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 60 lõike 1 kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega. 2006. <http://www.oiguskantsler.ee/index.php?menuID=12> (27.04.2007)
61. Ülevaade õiguskantsleri tegevusest 1938. ja 1939. kalendriaasta kohta. Tallinn, 1940. Ref teoses: Ernits, M. Õiguskantsler. – Juridica I, 2003.

Lisa 1

KÜSITLUS

Olen Sisekaitseakadeemia III kursuse tudeng ja kirjutan lõputööd teemal „Õiguskantsleri ettepanekute mõju Tallinna Vangla kontaktisikute ja valvurite tööle.“ Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada vanglaametnike suhtumine õiguskantsleri ettepanekutesse ning kuidas saaks tagada ettepanekute tõhusama praktikas rakendumise vanglaametniku vaatevinklist. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks palun Teil täita käesolev küsimustik. Tegemist on rangelt anonüümse küsitlusega ning vaid üldistatud tulemusi kasutan oma lõputöös.

Mõningad üldised andmed Teie kohta:

Teie sugu: mees ____, naine ____

Eesti keelt valdate: algtasemel ____, kesktasemel ____, kõrgtasemel ____, ei valda ____

Amet: inspektor-kontaktisik ____ vanemvalvur ____ valvur (12h) ____ valvur (8h) ____

On Teil lõpetatud (omandamisel) vanglaametniku õpe ____ või korrektsiooni eriala ____ ?

Kaua olete töötanud Tallinna Vanglas? _____ (mitu aastat?)

Kas olete olnud mõne teise vangla teenistuses? _____ (kus ja kaua?)

1. Mida teate õiguskantslerist, tema pädevusest?

2.1. Kui tihti on Teieni jõudnud informatsiooni, et õiguskantsler on teinud Tallinna Vanglale ettepanekuid ja soovitusi?

Regulaarselt ____ Midagi olen kuulnud ____ Mitte midagi pole kuulnud ____

2.2. Kuidas nimetatud info Teieni jõudis?

E-mail ____ Koosolekul ____ Mujalt (kust?) _____

3.1. Milliseid ettepanekuid ja soovitusi teate, et õiguskantsler on teinud?

3.2. Õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekuid ja soovitusi lugedes (neist kuuldes), milline reaktsioon Teil tekkis?

3.3. Kas ettepanekud olid arusaadavalt kirjutatud?

Jah, arusaadavad ____

Pigem arusaadavad ____

Raskesti loetavad ____

Ei olnud arusaadavad ____

3.4. Kuidas Teile tundub, kas õiguskantsleri ettepanekud on praktikas teostatavad?

Jah, on küll ____

Jah, aga mitte koheselt ____

Üldse mitte teostatavad ____

4.1. Kas õiguskantsleri poolt tehtud ettepanekud ja soovitusid on mõjutanud Teie igapäevast tööd ametnikuna?

Jah ____

Pigem jah ____

Pigem ei ____

Ei ____

4.2. Palun põhjendage!

5.1. Kuidas hindate õiguskantsleri ettepanekut viia üks peaspetsialist madalamale ametiastmele seoses eesti keele mitte piisava oskusega?

Peaaegu täiesti õigeks ___

Pigem nõustun selle ettepanekuga ___

Pigem ei nõustu selle ettepanekuga ___

Peaaegu täiesti valeks ___

5.2. Palun põhjendage oma arvamust!

6. Mida arvate sellest, et kinni peetavad isikud tutvuvad vangistust reguleerivate õigusaktidega iseseisvalt?

Usun, et nad saavad iseseisvalt lugedes neist õigesti ja piisavalt aru ___

Arvan, et olenevalt kinni peetavast isikust tuleks lisaks suuliselt selgitada ___

Leian, et alati tuleks kõigile kinni peetavatele isikutele õigusakte ka suuliselt tutvustada ___

7.1. Millal tuleks Teie arvates distsipliini rikkumist märgates sellele reageerida ettekande kirjutamisega?

Alati ___ Peaaegu alati ___ Vahest ___ Oleneb olukorrast ja rikkumisest ___

7.2. Kirjeldage olukordi, millal Teie arvates ei tuleks ettekannet toimu kohta kirjutada?

8.1. Kui sageli pöörduvad kinni peetavad isikud Teie poole palvega selgitada õigussätete sisu?

Pidevalt ___ Sageli ___ Vahest harva ___ Väga harva ___ Ei ole kordagi ___

8.2. Kui tihti Teil on olnud raskusi kinni peetavate isikute poolt esitatud küsimustele vastamisel (kui on küsitud seaduste kohta)?

Pidevalt ___ Sageli ___ Vahest harva ___ Väga harva ___ Ei ole kordagi ___

9. Kui sageli on distsiplinaarmenetluse läbiviijad palunud Teilt lisaseletusi ehk küsinud täpsustusi juhtunu kohta?

Mitte kordagi ___ Mõnel üksikul korral ___ Sageli ___ Peaaegu alati ___

10. Mida arvate distsiplinaarmenetluse käskkirjade nn kooskõlastusringist (peaspetsialist, osakonna juhataja, jurist, direktori asetäitja)?

Arvan, et kooskõlastusring on vajalik ___

Leian, et kooskõlastajaid on liiga palju ___

Arvan, et kooskõlastusring ei ole vajalik ___

11.1 Kui sageli võtate osa kambrite/territooriumi läbiotsimistest?

Peaaegu iga päev (vahetus) ___ Mõned korrad kuus ___ Ei võtagi osa ___

11.2. Kui sageli otsite kinni peetavaid isikuid läbi?

Iga päev (vahetus) ___ Vahest harva ___ Peaaegu üldse mitte ___ Ei otsigi ___

11.3. Mida arvate läbiotsimise akti koostamise kohustusest?

Peaaegu seda õigeks ___ Arvan, et alati pole see vajalik ___ Ei pea seda õigeks ___

11.4. Mida teete läbiotsimisel avastatud keelatud esemetega?

12.1. Milliseid koolitusi on Tallinna Vangla Teile pakkunud?

12.2. Milliseid koolitusi Te sooviksite, et Tallinna Vangla korraldaks?

13. Millised on Tallinna Vanglas igapäevased rikkumised, millele õiguskantsler võiks/peaks tähelepanu pöörama?

14. Milliseid rikkumisi olete märganud teiste ametnike töös?

15. Millised on igapäevased kinni peetavate isikute poolsed distsipliini rikkumised?

TÄNAN VASTUSTE EEST!

Lisa 2

ОПРОС

Я студент III го курса Академии внутренней защиты и пишу окончательную работу на тему: Предложение канцлера права для работы инспекторов контактных лиц и охранников. Цель работы – выяснить у работников тюрем отношение к поднятой теме и к предложениям канцлера права и как это на практике эффективно использовать. Для этой цели прошу заполнить данный опросный лист, это абсолютно анонимно и служит для обобщения мнений, и в последствии можно использовать в своей дипломной работе.

Некоторые общие данные о Вас:

Ваш пол: мужчина ___ женщина ___

Владение эстонским языком: начальное ___, среднее ___, высшее ___, не владею ___

Должность: контактёр ___, старший охранник ___, охранник (12 час) ___, (8 час) ___

Вы окончили (освоили) школу охранников ___ или специальное образование ___

Как долго работаете в Таллиннской тюрьме _____ (сколько лет?)

Служили ли в других тюрьмах _____ (где и сколько?)

1. Что знаете о канцлере права и его деятельности?

2.1. Как часто до Вас доходит информация что канцлер права сделал Таллиннской тюрьме предложения и советы?

Регулярно ___ Что-то слышал ___ Ничего не слышал ___

2.2. Как дошла до Вас это информация?

Электронная почта ___ Собрание ___ По другому (откуда?) ___

3.1. Какие рекомендации и советы знаете, что канцлер права слелал?

3.2. Какую реакцию у Вас вызвали эти рекомендации и советы?

3.3. Были ли эти рекомендации изложены понятно?

Да понятно ____

Частично понятно ____

Сложно в понимании ____

Не понятно ____

3.4. Как Вы считаете рекомендации канцлера права на практике выполнимы?

Да ____

Да, но не сразу ____

Совсем нет ____

4.1. Со стороны канцлера сделанные рекомендации и советы влияют ли на вашу работу, что Вы делаете каждый день?

Да ____ Наверное да ____ Наверно нет ____ Нет ____

4.2. Пожалуйста обоснуйте!

5.1. Как оцениваете рекомендации канцлера права о понижении в должности главного специалиста, кто не владеет знанием языка на должном уровне?

Считаю абсолютно правильным ____

Почти согласен ____

Почти не согласен ____

Считаю совсем не превильным ____

5.2. Пожалуйста обоснуйте свои взгляды!

6. Ваше мнение о том, что задержанные лица знакомятся с правилами и распорядком тюрьмы самостоятельно?

Уверен, что они при собственном чтении, понимают правильно и достаточно ____

Думаю, что некоторым задержанным следует дополнительно разъяснить ____

Нахожу, что всегда следует всех задержанных лиц знакомить с правовыми актами ____

7.1. Когда по Вашему мнению при нарушении дисциплины нужно реагировать подачей рапорта?

Всегда ____ Почти всегда ____ Иногда ____ В зависимости от случая и нарушения ____

7.2. Опишите случаи, когда по Вашему не следует писать рапорт?

8.1. Как часто обращаются заключённые к Вам спросбой о разьяснении правовой статьи?

Постоянно ___ Часто ___ Иногда ___ Редко ___ Никогда ___

8.2. Как часто у Вас случаются трудности с разьяснением вопросов закона, когда спрашивают заключённые?

Постоянно ___ Часто ___ Иногда ___ Редко ___ Не бывает ___

9. Как часто отбывающие дисциплинарное наказание, обращаются с просьбой к Вам с дополнительными разьяснениями по поводу происшествия?

Никогда ___ В единичных случаях ___ Часто ___ Почти всегда ___

10. Ваше мнение о том, что приказ о дисциплинарном производстве пойдёт на согласование (главный специалист, начальник отдела, юрист, зам. директора)?

Думаю, что согласование нужно ___

Нахожу, что согласователей слишком много ___

Думаю, что согласование из лишне ___

11.1 Как часто принимаете участие в камерных/территориальных обысках?

Почти каждый день (смена) ___ Некоторый раз в месяц ___ Не принимаю ___

11.2. Как часто обыскиваете заключённых?

Почти каждый день (смена) ___ Иногда ___ Почти никогда ___ Не обыскиваю ___

11.3. Что Вы думаете о обязанности составления акта обыска?

Считаю это правильным ___

Считаю, что это не всегда нужно ___

Не считаю правильным ___

11.4. Что делаете с запрещёнными вещами обнаруженными при обыске?

12.1. Какие курсы Таллинская тюрьма Вам предлагала?

12.2. Какие курсы Вы желаете, чтобы Таллинская тюрьма Вам предложила?

13. Какие в Таллинской тюрьме есть нарушения, на которые канцлер права может/должен обратить внимание?

14. Какие нарушения Вы заметили в работе других служащих?

15. Какие каждодневные дисциплинарные нарушения замечаете среди заключённых?

СПОСИБО ЗА ОТВЕТЫ!